

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Natalia Schlauer

**Odnos med celibatom duhovščine in deviantnimi oblikami spolnosti v
Rimskokatoliški cerkvi**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Natalia Schlauer

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Smrke

**Odnos med celibatom duhovščine in deviantnimi oblikami spolnosti v
Rimskokatoliški cerkvi**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ODNOS MED CELIBATOM DUHOVŠČINE IN DEVIANTNIMI OBLIKAMI SPOLNOSTI V RIMSKOKATOLIŠKI CERKVI

Spolne zlorabe in neobičajna spolna vedenja so v Rimskokatoliški cerkvi simptomatični pojav, ki je neposredno povezan z obveznim celibatom duhovščine. Katoliški celibat temelji predvsem na pesimističnem odnosu do spolnosti in na slabem poznavanju človekove psihološke in seksualne narave. Pomeni doživljenjsko odpovedovanje spolnosti, kar ima lahko pomemben vpliv na človekov psihoseksualni razvoj. Največkrat se primanjkljaj, ki ga duhovniki doživljajo z odpovedovanjem spolnosti, kaže kot spolni prestop. S svojo izrazito enospolno strukturo in nepreklicnim sovraštvom do žensk Rimskokatoliška cerkev vzpodbuja k določenim priložnostnim in trajnim oblikam neobičajnega spolnega vedenja in predstavlja varno zavetje duhovnikom, ki se niso sposobni soočiti s svojimi neobičajnimi seksualnimi nagnjenji, zaradi katerih bi jih širša družba obsojala. Kot zaprta, hierarhična organizacija, predvsem zaradi strahu pred izgubo lastnega ugleda skrbi, da večina nečednosti, za katere sama ve, ostanejo skrite za njenimi zidovi. Kljub temu, pa na dan prihaja vedno več umazanih podrobnosti. A ne glede na številne škandale, ki smo jim priča, in kljub vse glasnejšim kritikam in klicem po spremembah, tako med laiki kot med nekaterimi predstavniki rimske kurije, ostaja celibat v Rimskokatoliški cerkvi trdno zakoreninjen.

Ključne besede: celibat, Rimskokatoliška cerkev, duhovščina, odklonska spolnost, spolna zloraba

RELATION BETWEEN CLERICAL CELIBACY AND SEXUAL DEVIATION IN ROMAN CATHOLIC CHURCH

Sexual abuse and unusual sexual behavior are symptomatic phenomena in the Roman Catholic Church which are directly linked to a mandatory clergy celibacy. Catholic celibacy is mainly based on a pessimistic attitude towards sexuality and the poor knowledge of human psychological and sexual nature. Celibacy is total, lifetime long sexual resignation, which can have a significant impact on human psychosexual development. Mostly, the sexual contact deficit, which is shown as a total lack of sexual experience by the clergy, appears to be sexual offense. With its highly monosexual structure and irrevocable hatred towards women the Roman Catholicism is encouraging ad hoc and permanent forms of unusual sexual behavior and a safe shelter to priests who are not able to cope with their unusual sexual orientation, which would be condemned by society at large. As a closed, hierarchical organization, mainly because of fear of losing its own reputation, the Roman Catholic Church's concern is that most impureness, which is known, remains hidden behind its walls. Nevertheless, more and more dirty details are coming out daily. But regardless the number of scandals that we see, and despite the increasing vocal criticism and call for change among the laity and certain representatives of the Roman Curia, the celibacy remains firmly rooted in the Roman Catholic church.

Key words: celibacy, Roman Catholic Church, clergy, sexual deviations, sexual abuse

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	CELIBAT.....	6
2.1	VERSKI CELIBAT.....	7
2.2	DRUGE VRSTE CELIBATA.....	9
2.3	RAZVOJ VERSKEGA CELIBATA SKOZI ZGODOVINO.....	11
2.4	CELIBAT KOT PREDMET SPORA IN DELITEV V KRŠČANSTVU.....	14
2.4.1	<i>CELIBAT V ZGODNJEM KRŠČANSTVU.....</i>	<i>14</i>
2.4.2	<i>ZGODNJA RIMSKOKATOLIŠKA CERKEV.....</i>	<i>15</i>
2.4.3	<i>DELITVE V KRŠČANSTVU.....</i>	<i>16</i>
2.5	MEDRELIGIJSKA PRIMERJAVA POJMOVANJA CELIBATA.....	19
2.5.1	<i>BUDIZEM IN HINDUIZEM.....</i>	<i>20</i>
2.5.2	<i>KITAJSKA FILOZOFIJA.....</i>	<i>21</i>
2.5.3	<i>ISLAM.....</i>	<i>22</i>
2.5.4	<i>JUDOVSTVO.....</i>	<i>23</i>
3	DEVIANTNA SPOLNOST IN NEOBIČAJNA SPOLNOST.....	24
3.1	SPOLNE DEVIACIJE.....	25
3.2	SPOLNA ZLORABA.....	26
3.2.1	<i>PEDOFILIJA.....</i>	<i>27</i>
3.2.2	<i>EFEBOFILIJA.....</i>	<i>29</i>
3.3	HOMOSEKSUALNOST.....	30
4	SPOLNE ZLORABE V RKC.....	31
4.1	AMERIŠKI PRIMER.....	33
4.2	IRSKI PRIMER.....	35
4.3	SLOVENSKI PRIMERI.....	36
5	CELIBAT – VZROK ALI IZHOD V SILI.....	38
5.1	RAZVOJNE FAZE DUHOVNIŠKEGA CELIBATA PO SPEERYJU.....	41
5.2	INTEGRATIVNI MODEL PSIHOSEKSUALNEGA RAZVOJA PO SPERRYJU.....	42
5.3	VZROKI ZLORAB PRI DUHOVNIŠKIH.....	45
5.4	DUHOVNIŠKI CELIBAT IN DUŠEVNO ZDRAVJE.....	47
5.5	HOMOSEKSUALNOST – VZROK ODLOČITVE ZA CELIBAT ALI POSLEDICA CELIBATA.....	49
6	KAKO POSTOPA CERKEV ZOPER ZLORABE?.....	51
7	KLICI PO SPREMEMBAH V RIMSKOKATOLIŠKI CERKVI.....	53
7.1	VLADAVINA PAPEŽA JANEZA PAVLA II.....	55
7.2	BENEDIKT XVI. OHRANJA CELIBAT.....	57
8	PRIHODNOST CELIBATA V RIMSKOKATOLIŠKI CERKVI.....	58
9	LITERATURA.....	60

1 UVOD

Celibat je v zadnjih desetletjih tako v Rimskokatoliški cerkvi (RKC) kot tudi v širši družbi postal, zaradi disfunkcij in deviantnih pojavov, ki so z njim domnevno povezani, tema burnih polemik in razprav. Deviantna spolna vedenja, kot so pedofilija, efebofilija, spolne zlorabe, fizični napadi itd., posameznih pripadnikov cerkvene hierarhije, so javnosti tudi vse bolj znana, jo vedno bolj vznemirjajo, s tem pa vedno bolj majejo njene temelje. Zahteve po odgovorih so postale vse glasnejše, kar je vladajoče cerkvi, s papežem na čelu, prisililo, da vprašanje celibata znova pretehtajo. Že samo v zadnjih petih letih, od nastopa novega papeža Benedikta XVI., so se vrhovni predstavniki pretresanja vprašanja odprave celibata lotili kar nekajkrat. Zaključki so vselej potrdili ohranitev celibata. Leta 2005 je na primer na XI. redni škofovski sinodi Vatikan sprejel sklep, v katerem se zavzema za spravo in enotnost ter ohranja celibat. Cerkev se namreč po mnenju škofov ne bi smela odreči načelu celibata, da bi tako v svoje vrste privabila več duhovnikov (Dnevnik 2005). Leto pozneje se je znova pisalo, da se papež zaveda, da katoliška cerkev izgublja duhovnike, toda na sestanku s kardinali Rimske kurije je znova dejal, da cerkev ne razmišlja o odpravi celibata (Dnevnik 2006a). Zato se mi zdi zanimivo pobrskati po zgodovini samega instituta celibata in človekovi psihi ter tako poskušati poiskati iztočnice, ki mi bodo pomagale osvetliti sam izvor, razvoj in pomen celibata v različnih religijah, predvsem v Rimskokatoliški cerkvi. Še bolj kot zgodovinski spekter pa me zanima, če, in kako, so povezani celibat in disfunkcionalna, deviantna spolna vedenja zaobljubljenih samcev, ki v sodobni cerkvi niso več izjema in jih, razen same cerkvene institucije, ne tolerira več nihče. Kot je po dolgoletnem raziskovanju celibata duhovnikov zapisal Richard Sipe, je vedenje o človekovi spolnosti napredovalo do te mere, da ta ekonomski sistem moči, ki je utemeljen na laži in napačnem razumevanju narave, preprosto ne vzdrži več (Sipe 1995, 89). Vendar Katoliška cerkev še naprej vztraja. Gre zgolj za brezbržnost ali pa je že tako globoko zabredla v grehe, ki jih njena dogma ostro obsoja, da je ukvarjanje z njimi zgolj preveč boleče?

Videti je, kot da se Katoliška cerkev kot nekakšna osamljena trdnjava samovoljno upira tokovom modernizacije, saj klub temu, da se je družbeni pogled na spolnost spreminjal skladno z razvojem družbe, celibat v RKC ostaja trdno zakoreninjen. Tukaj se poraja vprašanje, kako dolgo bo Katoliška cerkev še lahko

vztrajala, saj hkrati z modernizacijo logično posledično prihaja do vse večjega razhajanja med cerkvenim pogledom na spolnost ter njenim učenjem o tem, kar je na področju spolnosti greh in kaj ne, in prakso, ki jo izvajajo množice vernikov. Vse bolj očitno je tudi, da se na tem področju ne razhajata zgolj cerkvena dogma in praksa »navadnih« vernikov, pač pa tudi dogma in praksa tistih, ki so bili »poklicani« in naj bi bili s svojo gorečnostjo in vzdržnostjo širši množici vernikov vzgled. Tako na primer v sosednji Avstriji že od leta 1995 deluje organizacija »Mi smo Cerkev«, ki se zavzema za odpravo celibata in ocenjuje, da »kar polovica od 3300 avstrijskih duhovnikov mizo in posteljo deli še z nekom« (Delo 2009). Zdi se torej, da se temelji katolicizma, ki ne izhajajo iz nikakršnih utemeljenih in upravičenih teženj po omejevanju človekove telesne svobode, v katero vsekakor vključujem tudi svobodno odločanje o lastnem spolnem življenju, vedno bolj majejo pod lastno težo. Kljub temu, da o tem pričajo tudi rezultati raziskav, izsledke ene takih so leta 2006 razkrili na srečanju Brazilske škofovske konference, in sicer da »več kot 40 odstotkov brazilskih duhovnikov ne spoštuje celibata in bolj ali manj redno prakticira spolne odnose« (Modic 2006a), se ni sprožil nikakršen premik v smeri odprave enega največjih kamnov spotike znotraj Katoliške cerkve.

2 CELIBAT

Celibat je v grobem rečeno odrekanje spolnosti oziroma spolna vzdržnost. Velikokrat z njim, predvsem kadar gre za verski celibat, sovpada tudi neporočenost. Za celibat se ljudje odločajo iz različnih razlogov. Mnogokrat, kot bomo videli, pa je celibat nezaželen in so ljudje zaradi različnih življenjskih situacij vanj dobesedno prisiljeni. Ena bolj znanih oblik celibata je vsekakor religijski ali verski celibat, za katerega se pripadniki religij običajno prostovoljno odločijo, ko sprejmejo določen položaj v cerkveni hierarhiji. Tak celibat je običajno vseživljenjski celibat in traja od zaprisege pa do smrti. Za ostale oblike celibata je značilno, da se običajno pojavijo spontano ali pa posameznika vanj prisilijo drugi in so vezane le na določeno obdobje v življenju. Lahko pa so družbene norme tiste, ki posameznika prisilijo v to, da se odloči za življenje v celibatu ali pa ga le navidezno prakticira. V družbenih okoliščinah, kjer veljata homoseksualnost in pedofilija za družbeno nesprejemljivi praksi, celibat lahko služi »kot eden najbolj očitnih načinov za prikrivanje/.../velikokrat služi tudi kot zelo

priročen način za izogibanje različnim, s spolnostjo povezanim, strahovom« (Abbott 2000, 339).

2.1 VERSKI CELIBAT

V verskem smislu je celibat prepoved poročanja in spolnih odnosov katoliških duhovnikov, menihov in nun, pa tudi menihov in nun v nekaterih hindujskih in budističnih redovih. Zavežejo se mu duhovniki in menihi nekaterih religij, da bi s tem dosegli nek višji cilj v duhovnem smislu. »Vseživljenjski celibat v prvi vrsti velja za stvar kristjanov. Večina poganov in Judov ga je štela za nenaravnega in škodljivega za družbo ter usodnega za človeško vrsto« (Abbott 2000, 107). V krščanstvu je celibat duhovnikov dokončno stopil v veljavo v drugem tisočletju njegovega obstoja, z drugim lateranskim koncilom, leta 1139 in od takrat so »kleriki dolžni ohranjati popolno in trajno vzdržnost zaradi nebeškega kraljestva in jih zato veže celibat, ki je poseben božji dar, saj se morejo z njim posvečeni služabniki lažje oklepati Kristusa in se svobodneje posvečati službi bogu in ljudem« (Zakonik cerkvenega prava 2006, kanon 277).

Katoliška cerkev zagovarja celibat kot nasledstvo Jezusovega sovraštva do sle, ki so mu ga cerkveni očetje sami podtaknili. Na podlagi tega sta se izoblikovala tudi podoba o ženskah kot manjvrednih bitjih in negativen odnos do zakonske zveze. »To sovraštvo je imelo posledice za duhovniški način življenja, ki ga je bilo potrebno obvarovati pred moralnimi nižinami človeškega življenja« (Ranke-Heinemann 1992, 7).

Heinemanova meni, da gre korenine katoliškega celibata iskati že v antiki. »Sovraštvo do sle in telesa ter seksualni pesimizem sta namreč dediščina antike, ki jo je krščanstvo v pretirani obliki ohranilo vse do danes« (Ranke-Heinemann 1992, 9). Vendar poudarja, da antični seksualni pesimizem ne izhaja iz prekletstva grešnosti, pač pa iz takratnih medicinskih predstav (prav tam). Od tam so v krščanstvo prišle prve zahteve po vzdržnosti, ki so bile sprva povezane z menstruacijo, nosečnostjo in obdobjem dojenja. Pozneje je začela cerkev predpisovati vzdržnost tudi ob nedeljah, ob sobotah zvečer, če so se verniki naslednjega dne nameravali udeležiti bogoslužja, in pred pomembnimi prazniki. Zgled za takšne zahteve lahko najdemo v poganskih pogledih na čistost, ki pa jo je po mnenju Heinemannove krščanstvo zlorabilo, da bi z njimi upravičilo lastno zahtevo po celibatu. Prepričana je, da ima »katoliški celibat poganske korenine« in da »celibatistični predpisi glede čistosti izhajajo iz kamene dobe

religiozne zavesti« (Ranke-Heinemann 1992, 100). Vendar opozarja, da so katoliški očetje pri tem enačenju pozabili, da je poganska obredna čistost nekaj povsem drugega kot prisilno samstvo katoliških duhovnikov in nima nikakršne zveze z zavračanjem zakona (Ranke-Heinemann 1992, 101). K zaničevanju spolnosti v Katoliški cerkvi, ki so ga na podlagi stoie in predvsem gnoze skozi prva stoletja razvili cerkveni očetje, je največ dodal sveti Avguštin (+430). Bil je tisti, ki »je sovraštvo do sle in spolnosti združil s krščanstvom v sistematično celoto« (Ranke-Heinemann 1992, 76). V krščanstvo je prinesel »osebni in teološki strah pred spolnostjo« (prav tam). Njegova diskriminacija ene od bistvenih eksistenčnih razsežnosti ne temelji na takratni medicinski znanosti, pač pa je njegov ideal brezstrastnosti in samoobvladovanja povezan z zanj specifično, karakteristično grozo pred slo (Ranke-Heinemann 1992, 91). Njegovo zavračanje sle je vodilo v uvrščanje žene med sredstva užitka in v preziranje žene kot partnerice. In na tem mestu, ki ji ga je odredil, je v očeh zaobljubljenih samcev ostala vse do danes (Ranke-Heinemann 1992, 82). Krščanski celibatisti, med njimi vsekakor tudi Avguštinov naslednik Tomaž Akvinski, so ženski spol degradirali v pojem sramote. Heinemannova celo zapiše, da je »celibatistično sovraštvo do spolnosti, sovraštvo do žensk« (1992, 196). S tega stališča »stoji deviškost nravno višje kot zakon, zakon brez spolnega odnosa pa znova višje kot zakon s spolnostjo« (Ranke-Heinemann 1992, 98).

Kot naslednik Avguštinove misli je glede spolne morale vse do danes ostal glavna avtoriteta Tomaž Akvinski (+1274). Njegove ugotovitve na področju seksualne etike so v Katoliški cerkvi namreč ostale odločilnega pomena vse do današnjih dni. Ne samo glede podcenjevanja žensk, ampak tudi glede sovraštva do spolnosti in sle, najde Akvinski oporo tudi v Aristotelu. Aristotel je namreč menil, da spolna sla ovira mišljenje. Izhajajoč iz tega je Tomaž Akvinski trdil celo, da pogosti spolni odnosi vodijo v slaboumnost (Ranke-Heinemann 1992, 193). To zavračanje spolne sle kot skrajno pogubne, posledična sovražnost do zakonske zveze in zaničevanje žensk so celibatistično življenjsko obliko duhovništva ohranili vse do danes.

Kljub uzakonitvi zahteve po samskem življenju duhovnikov, cerkev zelenega vedenja med duhovniki ni nikoli v resnici dosegla. Zato je začela posegati po drugotnih ukrepih. S sinodo v Bremnu (1266) je potomcem duhovnikov odvzela vsakršne pravice do premoženja njihovih očetov in določila, naj se vse, kar duhovnik ob smrti zapusti, razdeli med mesto in škofa (Hefele v Ranke-Heinemann 1992, 112–113). A ta zahteva ni bila nova. Strah pred izgubo premoženja je v Katoliški cerkvi prisoten od nekdaj. Že

v šestem stoletju je papež Pelagij I. (556–561) odredil, da se mora poročen moški, ki postane škof, strinjati, da njegovi otroci ne bodo dedovali cerkvene lastnine (Frazee 1972, 160). S takšnimi določbami so cerkveni očetje dosegli to, da se dedščina umrlih duhovnikov steka v cerkvene mošnje, namesto da bi se porazdelila med morebitne dediče. Cerkveno bogastvo se je na ta način začelo naglo kopičiti, poleg tega pa je najbrž premoženje samskega duhovnika tudi lažje nadzirati, kot pa če z njim razpolaga cela družina.

Kljub vsem tem očitkom se cerkev pri opravičevanju svojih stališč glede celibata in neporočenosti še vedno sklicuje na duhovnost: »Namen neporočenosti je v tem, da je oseba lahko bolj razpoložljiva za nesebično služenje ljudem in skupnosti verujočih – cerkvi. Smiselnost odločitve za tak način življenja lahko razumemo le v presežni razsežnosti – v veri in zaupanju ter osebni odločitvi, ki temelji na globoki ljubezni do boga« (Tiskovni urad Slovenske škofovske konference 2007). Z večjimi ali manjšimi odstopanji se s to razlago strinja večina teologov. McBrien pravi, da »je s celibatom povezana vzdržnost, krepost, s katero se človeška seksualnost pravilno usmerja ... bolj kot za vzdržnost gre za vrlino, ki si prizadeva povezati pravi pomen seksualnosti in intimnosti, ne glede na to, ali je človek poročen ali ne« (McBrien v Sperry 2008, 74). Tako tudi Anselm Grün v svoji knjigi *Celibat za življenje* (2008) išče vzporednice med samim prakticiranjem spolnih odnosov oziroma vzdržnostjo in doseganjem višjih duhovnih vrednot ter povzema, da »cilj menihov ni aseksualna vzdržnost, temveč notranja čistost in jasnost« (26). Richard Sipe je na primer po letih proučevanj življenj duhovnikov, ki so zapriseženi celibatu in spopadanj s tem, kaj je duhovniški celibat in kako se ga prakticira, prišel do ugotovitve, da je »celibat svobodno izbrano, običajno zapriseženo stanje, ki vključuje trajno življenje brez spolne zadostitve, z namenom učinkovitega služenja drugim v duhovnem smislu« (Sipe 1995, 61). Vendar kot ugotavlja nekdanji duhovnik Sipe, je ta celibat le sistem nadzora in moči, ki ga je ustvarila Katoliška cerkev in da ta definicija še daleč ni skladna s prepričanji in vedenji tistih, ki so temu celibatu zavezani (prav tam).

2.2 DRUGE VRSTE CELIBATA

Celibat v smislu vzdržnosti pa ni le stvar religije. Obstaja tudi v drugih vrstah, med insekti, mravljami in čebelami, pojavlja se pri večjih sesalcih, kot so na primer

levi, ki svojo seksualno energijo usmerjajo v zaščito in skrb za lastno čredo (Sipe 1995, 57). In kot bomo videli, povod za celibat ni vedno duhovne narave.

Predvsem v patriarhalnih družbah je celibat dolžnost žensk. Vsaj, kar se obdobja pred poroko tiče. Že od nekdaj je bilo zaželeno, da so bodoče neveste device. Do poroke naj bi živele v celibatu, saj lahko le čista nevesta jamči očetovstvo. Drugi razlog za devištvo pred poroko je moralni oziroma religijski. Deviškost neveste je namreč religijski ideal v veliki večini družb. Tretji najpomembnejši razlog pa je zagotovo ekonomski. Hčere bogatih očetov so njihovo ogledalo in ogledalo njihovega premoženja, ki se kaže v doti in s svojo poroko omogočajo pridobitev nepremičnin v obliki cene, ki jo mora snubec plačati za nevesto. Čistost, kot dokaz o pristnosti surovin, je najpomembnejša lastnost neveste. V tem primeru ženska nosi veliko breme, saj s svojim početjem odgovarja tako za lastno prihodnost kot tudi za dobro ime svoje družine. Deviškost nevest je bila zapovedana v antični Grčiji in na Kitajskem, kjer je zaželena še danes, prav tako pa je zaželena še pri nekaterih muslimanskih narodih bližnjega vzhoda (Abbott 2000, 257–259). Ta oblika celibata je, podobno kot tiste, ki sledijo, vezana le na določeno obdobje v življenju, torej gre za začasno vzdržnost.

Ta je tudi najbolj znana metoda preprečevanja zanositve. Občasno vzdržnost ali delni celibat kot edino metodo kontracepcije priznava tudi Rimskokatoliška cerkev. Naslednja oblika celibata je poporodna vzdržnost. Ta v zahodni družbi ni običajna, v družbah, kjer je prisotna, pa verjamejo, da vzdržnost kot poporodni ritual krepi dojenčkovo zdravje in veča njegove možnosti za preživetje. Hkrati omogoča, da si materino telo opomore od nosečnosti in povečuje plodnost staršev (Abbott 2000, 295–298).

Naslednjo obliko celibata so antropologi poimenovali dokončni celibat. Pri tem gre za namerno dokončno prekinitev spolnih odnosov med zakonskima partnerjema. Značilen je predvsem za družbe tropske Afrike. Običajno se to zgodi, ko ženske postanejo babice. Predvsem zaradi genitalnega obrezovanja in števila otrok, ki jih mora tamkajšnja ženska roditi, ji tovrstna odločitev pomeni prej olajšanje kot pa izgubo. Podobno se tudi ženske iz severnoameriških indijanskih plemen odločijo za tovrstno upokojitev, saj jih večina dojema spolnost zgolj v reproduktivnem smislu. Veliko starejših moških in žensk pa se mora odpovedati spolnim aktivnostim tudi zaradi bolezni (Abbott 2000, 299–300).

Velikokrat celibat nastopi spontano, kot posledica določenih okoliščin, kot je na primer dolgotrajna odsotnost partnerja. V Indiji se na primer hindujske vdove niso

smele znova poročiti, tudi če so ovdovele že kot deklice, in so bile prisiljene v doživljenjski celibat (Abbott 2000, 303–304). K prisilnemu celibatu so velikokrat prisiljene tudi ženske v muslimanskih narodih, za katere je značilna poligamija. Zavljo otrok se te običajno ne odpovedo zakonu, pač pa živijo še naprej pod moževo streho, medtem ko se on v postelji posveča drugim ženam (Abbott 2000, 311–312).

Neprostopvoljni celibat se lahko pojavi tudi kot posledica nesorazmerja med spoloma. K temu v veliki meri običajno pripomorejo vojne, v katerih je ubito veliko število mož. Na Kitajskem na primer ugotavljajo, da prihaja zaradi nenaravnega uravnavanja števila rojstev, pri čemer so dečki bolj zaželeni, ženski zarodki pa so običajno splavljeni, do velikih nesorazmerij, tako je na primer žensk v družbi zelo malo. Na vsakih sto žensk je na Kitajskem 118,5 moškega. Prav tako je celibat ponavadi stvar starejših, predvsem žensk, saj se veliko njihovih partnerjev sooča z impotenco. Pri teh celibat v primerjavi z zgornjimi primeri traja le kratko obdobje v življenju (Abbott 2000, 312).

Celibat, dosežen s kastracijo – odstranitvijo spolnih organov – se nam zdi danes nekaj nepojmljivega. Vendar še pred štiri tisoč leti so milijoni moških trpeli tovrstno pohabljenost. Njeni domnevni izumitelji so bili Perzijci. Skozi naslednja stoletja je bila večina evnuhov mlajših moških iz revnejših družin, ki so jim starši s kastracijo želeli omogočiti dobro kariero na področjih, ki so bila rezervirana samo za evnuhe: določene vrste gospodinjstkih storitev v aristokratskih ali kraljevih krogih, pa tudi kot kastriranim pevcem v operi. Na Kitajskem se je na primer s smrtjo zadnjega evnuha, leta 1996, končala stoletja dolga tradicija kastriranja tistih, ki so se pripravljali na službovanje na pomembnih položajih v javnih službah. S kastriranjem so v srednjem veku kaznovali posiljevalce in prešuštnike (Abbott 2000, 317–335).

Kot predmet proučevanja je zame tukaj najpomembnejši verski celibat. Njegovemu nastanku in razvoju so posvečena naslednja poglavja. Pri tem se osredotočam predvsem na duhovniški celibat v Rimskokatoliški cerkvi.

2.3 RAZVOJ VERSKEGA CELIBATA SKOZI ZGODOVINO

Da bi odkrili korenine katoliškega seksualnega pesimizma, se moramo zazreti daleč v preteklost. Zdi se, kot da bi krščanstvo selektivno brskalo med danimi možnostmi v predhodnih filozofijah in religijah z enim samim ciljem: čim boljše

upravičiti celibat kot možnost nadzora nad lastnimi božjimi služabniki in nad odtekanjem kapitala, ki ga je cerkev s premoženjskim podrejanjem teh služabnikov pridobila.

Sovraštvo do zakonske zveze in spolnosti pri vodilnih teologih in pri papežih izhaja iz zmotnega prepričanja, da je bližina z bogom pogojena s spolno abstinenco in je privedla do prisilnega samstva pri katoliškem duhovništvu, kakršno vlada še danes. Zavračanje telesnosti se tako pojavlja v krščanstvu že na samem začetku, čeprav sprva še ne gre za celibat v pravem pomenu besede, pač pa le za različna določila glede vedenja poročenih duhovnikov do njihovih soprog (Ranke-Heinemann 1992, 100–111).

Občasna spolna vzdržnost je bila prisotna že pri starodobnih ljudstvih. Pomenila je predvsem odrekanje spolnemu občevanju pred kakšnim pomembnejšim podvigom, na primer lovom na divje zveri ali vojno. Menili so, da so se s tem zavarovali pred morebitnim maščevanjem duha ubite živali ali nasprotnika. Osnova teh običajev je predstava, da spolna združitev ne ugaja nadnaravnim bitjem. Prav tako je bila tabu tudi občasna spolna združitev med dvema zakoncema, kadar sta menila, da bi lahko priklicala jezo božanstva ali vpliv hudobnega duha. To je bilo v navadi predvsem v času ženine mesečne krvavitve in nosečnosti. Ta predstava se je na nadaljnji stopnji človekovega razvoja izoblikovala v misel o izvirnem grehu. Katoliška cerkev na primer še danes priporoča spolno vzdržnost v zakonu kot najbolj sprejemljiv način preprečevanja zanositve (Košiček 1986, 224).

Nadaljevalo se je v stari Grčiji. Obredno čistost so pred vstopom v tempelj zahtevali že v helenističnem obdobju (Frazee 1972, 153). Verjeli so, da je z gojenjem askeze možno odvrniti pozornost od telesnih potreb in jo popolnoma preusmeriti na duhovne vsebine. Asketizem kot življenjski nazor zahteva odrekanje materialnim dobrinam, kar šteje za najvišji dosežek človekovega prizadevanja po popolnosti. Sprejele so ga nekatere vere, najbolj budizem in seveda krščanstvo, zlasti v odnosu do spolnosti. Hkrati s poudarjanjem pozitivnih strani spolne vzdržnosti pa so se pojavila tudi negativna stališča glede telesnosti in žensk.

Med grškimi misleci, ki so gojili posebej sovražen odnos do telesnosti in žensk, zagotovo izstopa Aristotel (384–322 pr.n.št.), ki velja za antifeminista. Žensko je imel za nepopolno razvitega moškega. To mnenje so prevzeli krščanski misleci in teologi v srednjem veku in na njem osnovali svoje podcenjevanje žensk (Košiček 1986, 20).

Zatiranje in demoniziranje spolnosti, značilno za Katoliško cerkev, se je nadaljevalo s cerkvenim učiteljem, filozofom in prvim vplivnim katoliškim politikom

Avguštinom (354–430). Avguštin se je vse svoje življenje posvečal razmišljanju o duhovnosti. Njegovo naslanjanje na neoplatonizem ga je vodilo k filozofskemu dualizmu, ki loči telo in dušo, moškega in žensko. Po tej poti je prišel tudi do definicije izvirnega greha. Njegova sinteza pa je bila sistematično uporabljena za temelj obrazložitve, ki enači duhovniški celibat z močjo in nadzorom. Z Avguštinom so postali duhovnik, celibat, moški, moč in ortodoksija enoten sistem (Sipe 1995, 97–98), v katerem ženske nimajo prostora.

Njegovo razmišljanje je povzemal in nadgrajeval viden krščanski teolog, prav tako zaprisežen sovražnik žensk in telesnosti, Tomaž Akvinski (1225–1274), ki je bil mnenja, da »opravljanje spolne združitve odvraca dušo od popolnega služenja bogu/.../zaradi velike naslade in zato, ker pogosto doživljanje užitka povečuje poželenje« (v Košiček 1986, 20).

Ne glede na to, da je bil sam Jezus ženskam, kot lahko sklepamo iz njegovega življenja, močno naklonjen in jih je spoštoval kot sebi enake (Ranke-Heinemann 2000), se je zaradi težnje po moči in nadzoru v rokah duhovščine v nadaljnjih stoletjih krščanstva razvilo nepopravljivo sovraštvo do žensk in spolnosti.

Čeprav je judovstvo v glavnem spolnost sprejemalo kot pozitivno, pa so že v judovstvu obstajale ločine, katerih bistvo je bila negativna naravnost do telesnosti in z njo povezane spolnosti. Vzporedno z »mesenim judovstvom«, kot ga je poimenovala krščanska teologija samcev (Ranke-Heinemann 2000, 299), je obstajala kumranska ločina. Judovski zgodovinar Jožef Flavij v Judovski vojni pravi: »Eseni¹, Judje po rodu,/.../zavračajo življenjske radosti kot zlo in imajo vzdržnost za krepost. Zakonsko zvezo imajo za škodljivo« (prav tam, 300). Čeprav tudi tukaj stvar ni povsem črno-bela, saj sta, kot poroča Jožef Flavij, obstajali dve vrsti esenov: poročeni in samski (prav tam).

Medtem ko so bile v kumranskem središču ženske od vsega začetka izločene, se v krščanstvu sovražnost do žensk in spolnosti ni začela pri Jezusu, temveč šele pozneje. Jezus je bil namreč ženskam zelo naklonjen. Judinje so bile v Jezusovem času svobodne in enakopravne. Zatorej Uta Ranke-Heinemann ne izključuje možnosti, da je kumranska ločina vplivala na razvoj sovražne naravnosti do žensk v krščanstvu in da so kumranske zapovedi položili Jezusu v usta. Piše, da je Kumran tako rekoč uvodna stopnja krščanskega celibata (2000, 302).

---

¹ **Eseni** so bili judovska verska skupnost, ki je nastala okoli leta 150 pr. n. št. in izginila s padcem Jeruzalema in rimsko zadužitvijo judovskega upora leta 70 po Kr.

Že v četrtem stoletju je papež Siricij goreče zagovarjal celibat, prvi, ki je duhovnikom prepovedal ženitev v ogorčenje večine škofov, pa je bil papež Gregor VII. v 11. stoletju. Razlog je bil vsaj toliko materialne kot duhovne narave. Poročeni kleriki so za seboj puščali legitimne potomce, upravičene do dedovanja, ki bi sicer pripadlo cerkvi. Formalno je prepoved poročanja duhovnikov vpeljal 2. lateranski koncil leta 1139, a je ostal v praksi zaradi številnih skrivnih porok neučinkovit. Teološko utemeljitev pa je celibat dobil skupaj s formalnopravno obliko še mnogo pozneje, šele na tridentinskem cerkvenem zboru (1545–1563), ko je cerkev začela tudi voditi evidenco poročenih, za poroko pa je tudi natančno predpisala obred (Golob 2002).

2.4 CELIBAT KOT PREDMET SPORA IN DELITEV V KRŠČANSTVU

Kljub temu, da katoliški celibat po mnenju Heinemannove izhaja že iz poganskih verovanj in prepričanj, so vprašanje celibata uvrstili na koncile šele v 4. stoletju, ko so se na cerkvenih zborih izoblikovale nekakšne stranke samcev in terjale, da se morajo poročeni duhovniki ločiti od žena ali se vsaj vzdržati vsakršnega spolnega občevanja.

Poglejmo si podrobneje razvoj institucije celibata v Rimskokatoliški cerkvi.

2.4.1 CELIBAT V ZGODNJEM KRŠČANSTVU

Tako judovski kot tudi višji duhovniki v prvotnih krščanskih cerkvah so bili poročeni, saj »stara zaveza in judovstvo do spolnosti nista naravnana sovražno« (Ranke-Heinemann 2000, 299). Prav nasprotno, v judovstvu je bila oženjenost za moške za časa Jezusa skoraj zapovedana, kar potrjujejo tudi besede rabina Eleasarja ben Asarje (okoli 100 n. št.): »Kdor se odreče zakonski zvezi, krši zapoved o možitvi ljudi in velja za morilca, ki zmanjšuje število po božji podobi ustvarjenih bitij« (Chorin v Ranke-Heinemann 2000, 299). Ali kot se je izrazil rabin Eliezer (okoli 90 n. št.): »Kdor se ne razmnožuje, je kakor človek, ki preliva kri« (v Ranke-Heinemann 2000, 299).

Duhovniki v prvih krščanskih cerkvah so bili omejeni le pri izbiri svojih žena. V pripravah na službovanje so se morali odreči tudi občevanju s svojimi ženami, kar je

bilo občasno pričakovano od vseh vernikov. Nova zaveza na splošno ne prepoveduje poročanja (Christian Classics Ethereal Library 2004), prej obratno, Sveto pismo celo vzpodbuja vzajemno zadovoljevanje spolnih potreb med dvema poročenima. Hkrati pa opozarja na nevarnosti, ki jih izvenzakonski stik z žensko predstavlja za moškega. »Za človeka je dobro, da se ženske ne dotika. Ker pa obstaja nevarnost nečistovanja, naj ima vsak svojo ženo in vsaka naj ima svojega moža. Mož naj ženi izpolni dolžnost, prav tako tudi žena možu« (1Kor 7,1). Prav tako je sam Pavel zagovarjal, da naj bodo vodilni v cerkvi poročeni. Kdor se poteguje za škofovsko službo, »mora biti škof brez graje, mož ene žene, trezen, razumen, urejen, gostoljuben, zmožen za poučevanje« (1Tim 3,1). Podobno je predlagal za diakone. Kljub temu pa se je ideja o cenjenju neporočenega statusa pojavila zelo zgodaj v zgodovini cerkve. Celibat je obstajal že v prvih stoletjih krščanstva, vendar le kot individualna praksa nekaterih posameznikov (Sipe 1995, 97). Tudi apostol Pavel ni bil poročen in je menil, da je dobro tudi za druge, če ne bi bili: »Povem pa samskim in vdovam, da je zanje dobro, če ostanejo kakor jaz« (1Kor 7,8). Ta ideja o neporočenosti je s časom prerasla v pravo preziranje zakona in spolnosti. Že v drugem stoletju so se pojavili primeri prostovoljnih zaobljub deviškosti in zahteve po vzdržnosti pred posvečenjem. V četrtem stoletju pa je ta pogled zaživel tudi v kanonih. Duhovščina je s tem vedno bolj postajala podobna posebni vrsti krščanske kaste, česar zgodovina prej ni poznala (Frazee 1972, 151).

Še strožji pogled na to se je izoblikoval na koncilu v Nici (325), ko so določili, da se diakoni in duhovniki ne smejo poročiti po posvetitvi. Smeli pa so obdržati prej sklenjeni zakon. Neporočeni moške so bili bolj zaželeni za duhovnike, čeprav zakon zanje še vedno ni bil prepovedan. Jim je pa bilo prepovedano občevanje z ženami na večer pred maševanjem. Sinoda v Gangri (355) je celo hvalila tiste, ki so zavračali maševanje poročenih duhovnikov (Christian Classics Ethereal Library 2004).

2.4.2 ZGODNJA RIMSKOKATOLIŠKA CERKEV

Papež Siricius je leta 385 zapisal, da je bil zakon v Stari zavezi dovoljen zgolj zato, ker se je duhovniška funkcija dedovala. Vendar je z odpravo pravila dedovanja duhovniške funkcije to dovoljenje izgubilo svojo veljavo, saj naj bi zatiralo zmožnost duhovnega doživljanja. Papeži so zvesto sledili temu pogledu in tako se je le-ta uveljavil v celotni zahodni cerkvi. Kandidati za višje redove so se morali takoj

zaobljubiti čistosti, v petnajstem stoletju pa je zaobljuba postala obvezna tudi za nižje kleriške funkcije. Kljub temu pa poročanje še ni povsem izginilo. Tisti v najnižjih vrstah so se še vedno lahko poročali, vendar ne z vdovami ali v drugo (5. sinoda v Kartagini, 401). Odredbe, ki so sledile, so šle celo tako daleč, da poročeni moški in tisti, ki so imeli otroke, niso mogli postati škofi. Prav tako so zakone tistih v nižjih kleriških redovih označili za nične, otroke pa za nezakonske. Vzhodne cerkve so obdržale starejšo ureditev, nekoliko spremenjeno pod vplivom cesarskih odlokov: prepovedane poroke so bile razglašene za nične, vendar so poročeni moški še vedno lahko vstopali v redove, kar pa ni veljalo za škofo (Koncil v Konstantinoplu, 692). Ta sistem sodobna Katoliška cerkev še vedno dopušča uniatskim Grkom. Znotraj svojih lastnih meja, pa je Rimskokatoliška cerkev postajala vse strožja pri vprašanju celibata, kljub nasprotovanjem znotraj svojih vrst.

Od sinode v Elviri iz 4. stoletja, ko je bil z odrekanjem pravice do nadaljnjih spolnih odnosov v duhovniškem zakonu storjen prvi korak v dolgi zgodovini zatiranja, se je razvoj celibata samo še zaostroval, dokler ni z drugim lateranskim koncilom leta 1139, ko je papež Inocenc II. klerikom prepovedal ženitev, dobil tudi pravnega zaključka. Leta 1139 duhovniškega zakona niso samo prepovedali, ampak so tudi vse po posvetitvi sklenjene zakonske zveze razglasili za neveljavne (Ranke-Heinemann 1992, 100–111).

2.4.3 DELITVE V KRŠČANSTVU

Zaradi rigoroznosti glede celibata je začela vesoljna cerkev razpadati. Prav razvoj Zahoda v smeri napredujoče prisilne celibatizacije je končno pripeljal do razkola med vzhodno in zahodno cerkvijo. S papežem Leonom IX. (+1054) se je začelo gregorijansko reformistično gibanje, imenovano po papežu Gregorju VII. (+1085), ki je bil zagovornik obveznega celibata duhovščine. Z razlago, da hoče preprečiti izgubljanje premoženja z dedovanjem, je ukinil dolgotrajno tradicijo poročanja papežev. Zato ni naključje, da je bila z gregorijansko reformo dokončno razbita enotnost med zahodno in vzhodno cerkvijo, kjer so duhovniki vse do danes lahko poročeni. Zaradi te razlike je 16. julija 1054 papežev kardinal Humbert izrekel izobčenje vzhodne cerkve (prav tam).

Duhovniki katoliških cerkva petih vzhodnih obredov (aleksandrijskega, antiohijskega, armenskega, kaldejskega in bizantinskega) se – podobno kot duhovniki

Pravoslavne cerkve – lahko poročijo (vendar pred prejemom duhovniškega posvečenja) in jim spolno občevanje z njihovimi ženami ni prepovedano. Veljajo pa tudi v cerkvah vzhodnega obreda določena pravila glede poročenosti in duhovništva. Medtem ko poročeni moški lahko postane duhovnik, se neporočenemu duhovniku ni dovoljeno podati v zakonski stan, prav tako se ovdoveli duhovnik ne sme znova poročiti. Prav tako so neporočeni tudi njihovi škofje.

Kljub temu, da v Pravoslavni cerkvi celibat za duhovnike ni obvezen, pa posvečeno življenje visoko cenijo. Celibat je obvezen za vse njihove menihe. V pravoslavju velja pravilo, da poročen moški lahko sprejme diakonsko ali mašniško posvečenje, ne more pa prejeti škofovskega posvečenja. Hkrati pa večina pravoslavnih cerkva ne dopušča poroke za moške, ki so pred tem že prejeli mašniško posvečenje.

Dokončno je bil celibat v Rimskokatoliški cerkvi uzakonjen v dvanajstem stoletju s prvim in drugim lateranskim koncilom, leta 1123 in 1139. Na prvem so določili, da so zakoni tistih na višjih položajih neveljavni. Takrat so lahko cerkveni voditelji prvič v zgodovini rekli, da predstavlja kleriški stan oviro za poroko. Na drugem lateranskem koncilu so naredili še en korak naprej; člani sinode so prepovedali posvečanje poročenih moških (Frazee 1972, 167).

Vendar so tudi po pravni uvedbi celibata nasprotovanja ostala. Zadeva se je počasi pomikala od gregorijanske reforme proti reformaciji. Pod imenom cesarja Sigismunda je na koncilu v Baslu (1435) nastal reformski spis v zagovor tistih, ki skušajo celibat odpraviti. Prav tako pa številni duhovniki še naprej niso upoštevali celibata. Vprašanja se je lotil Martin Luter (Ranke-Heinemann 1992, 113–114). V ta namen je 31. 10. 1517 v Wittenbergu objavil 95 tez, v katerih se med drugim zavzema za t. i. univerzalno duhovništvo. Gre za eno temeljnih značilnosti različnih protestantskih cerkva. S to idejo Luter napade zakrament duhovniškega posvečenja, ki je uveljavljal temeljno razliko med duhovščino in laiki. V namen ukinjanja razlik med duhovniki in laiki, protestantske cerkve dopuščajo poročanje duhovnikov (Smrke 2000, 224–225). Stališče protestantskih cerkva glede spolnosti in urejanja spočetij na splošno temelji na krščanskem pogledu na človeka, ki je telesno, duhovno in duševno bitje, zato se človekova spolnost razume pravilno samo znotraj teh razsežnosti, ki tudi na ravni spolnosti pomeni telesno (seksualnost), duševno (eros) in duhovno (agapé – ljubezen kot daritev) obliko. V tem pa se pojavijo razhajanja s krščanskim stališčem. Krščanska morala namreč zahteva celovitost, ki vključuje vse tri razsežnosti, zato ne sme biti zreducirana zgolj na telesnost – seks, ker je nevarnost, da postane ljubezen le naslada

užitkov in zadovoljevanje mesa, ne pa govorica medsebojnega odnosa, v katerem mož in žena kot krona stvarstva rasteta skupaj. Po protestantskem katekizmu pa ima človek v spolnosti pravico do sreče, brez namena razmnoževanja (Brkič 2005, 73). Protestantski adventisti, ki uporabljajo Sveto pismo kot edini temelj svoje vere in se na njega sklicujejo glede raznih vprašanj, tudi vprašanja celibata, vztrajajo, tako pastor Krščanske adventistične cerkve, da nikjer v Svetem pismu ni zapisana zapoved, da bi morali duhovniki oziroma duhovnice ostati neporočeni. Prav tako so prepričani, da celibat ni nekaj, kar bi cerkev predpisala oziroma zahtevala od svojih predstavnikov, temveč je to način življenja, za katerega se lahko posameznik odloči prostovoljno, na temelju poklicanosti in dar, ki mu ga je dal bog. V Baptistični cerkvi po svetu je večina pastorejv poročenih in ima svoje družine (MMC RTVSLO 2009).

Za zahodno oziroma Rimskokatoliško cerkev velja obveznost celibata tako za duhovnike kot za škofe vse od zgodnjega srednjega veka. Diakoni so lahko poročeni, če gre za stalni diakonat in ne le za vmesno stopnjo na poti k mašniškemu oziroma pozneje škofovskemu posvečenju. Vendar obstajajo izjeme. Na primer rimskokatoliški duhovniki, ki so prestopili iz Luteranske in Episkopalne cerkve, lahko ostanejo poročeni. Te variacije in izjeme dokazujejo, da duhovniški celibat vendarle ni nespreneljiva dogma, kot trdijo nekateri fundamentalisti, ampak je zgolj pravilo vsake posamezne veje (Carr 2004).

Tudi razsvetljenstvo in francoska revolucija celibatu nista bila naklonjena. Francoska revolucija je leta 1791 razglasila, da nobenega človeka ni mogoče ovirati, če se hoče poročiti. Za ponovno oživitev celibata je poskrbel Napoleon s konkordatom s Pijem VII. leta 1801. Devetnajsto stoletje je postalo z dogmama o brezmadežnem spočetju in o papeški nezmotljivosti stoletje celibata. V 20. stoletju so v Italiji fašisti z lateranskimi pogodbami in s konkordatom z Vatikanom dodali svoj prispevek k uveljavitvi cerkvene ideje o celibatu. Za zagovornike celibata ima tudi v našem stoletju odločilni pomen ideja, da je človeško telo nekaj slabega, česar bi se moral tisti, ki je blizu bogu, osvoboditi (Ranke-Heinemann 1992, 117–118). Iz tega prepričanja je sledilo to, da se še danes tisti, ki želijo biti čim bolj všečni bogu, zavestno odrekajo svoji telesnosti.

Poskusi za osvoboditev izpod seksualnih tabujev, ki jih je v zahodno kulturo vneslo predvsem krščanstvo, so se nadaljevali v drugi polovici 20. stoletja s spolno revolucijo. To gibanje mladih med letoma 1965 in 1975 v zahodni Evropi in ZDA je bil poskus, da bi se zahodna kultura rešila vseh okov v spolnem življenju, ki sta jih ji

nadela krščanstvo in patriarhalna morala. Gibanje je prineslo odkrito razpravljanje o spolnosti in prikazovanje spolnega življenja ljudi v knjigah, filmih itd. Hkrati pa je tudi zgrešilo svoj namen, saj je poudarilo le telesno uveljavljanje spolnosti in s tem podprlo njeno precenjevanje in moški šovinizem (Košiček 1986, 220).

Kljub vsem velikim prizadevanjem, da bi se prepoved poročanja katoliških duhovnikov odpravila, pa je cerkvena zakonodaja v zadevi celibata ostala nespremenjena od 12. stoletja do danes.

2.5 MEDRELIGIJSKA PRIMERJAVA POJMOVANJA CELIBATA

Spolno pesimistične religije učijo, da spolna dejavnost vernika oddaljuje od doseganja njegovega najvišjega cilja, to je približevanja božanskemu oziroma lastni božanskosti. Glede na odnos, ki ga ima posamezna religija do telesa, telesnosti, materialnega in s tem posledično tudi do spolnosti, lahko religije v grobem delimo na tiste, ki imajo do materialnega negativen odnos ter z gnusom gledajo na vse, kar je fizično oprijemljivo, zavračajo tudi človeško telo in s tem spolnost, takšne religije so *svetobežne*. Kot takšno lahko zagotovo opredelimo krščanstvo. Znotraj tega pa obstajajo različne veje, ki pa samo spolnost dojemajo na različne načine, med temi najbolj negativen pogled na človekovo spolnost pripada katolicizmu, medtem ko je evangeličansko stališče do spolnosti nekoliko manj zapeto.

Na drugem bregu so religije, ki imajo do telesa in spolnosti pozitiven odnos, ki vidijo v spolnosti celo način za doseganje popolnosti in način za približevanje božanskemu, ker imajo sprejemajoč odnos do telesa in do spolnosti, jim pravimo *svet sprejemajoče religije*. Mednje sodita hinduizem in islam.

Prav tako je zavračanje spolne vzdržnosti značilno predvsem za manj razvita ljudstva, ki imajo zakonsko življenje za tako naravno, da imajo človeka, ki se ne poroči, za čudaka in ga prezirajo. Podobno so nekdanji Kitajci imeli sklenitev zakona za sveto človekovo dolžnost, prav tako so Izraelci samsko življenje obsojali kot žalitev boga, ki je ljudem ukazal, naj se množijo. Stari Rimljani so imeli zakon za dolžnost do države, neporočenim moškim so nalagali poseben davek (Košiček 1986, 197).

2.5.1 BUDIZEM IN HINDUIZEM

Poleg krščanstva pa naletimo na idejo o tem, da je spolnost moteča in da predstavlja oviro pri nekaterih verstvih, predvsem pri izvajanju njihovih meditativnih dejavnosti in v drugih kulturah. »Kot del meditativnega in siceršnjega treninga naletimo na seksualno vzdržnost v vrsti vzhodnjaških religij oziroma v našem smislu bolj praks, kjer je ne celibat, ampak asketska drža pogoj za to, da lahko kompletno koncentracijo in energijo vložiš na neka druga področja« (Godina v Golob 2002).

Budizem povečuje celibat kot najvišjo obliko posvetnega življenja, kot ključni element življenjske težnje po ugašanju strasti in pohlepnosti (Abbott 2000, 163). Zgolj odsotnost spolnosti pa omogoča popolno posvečanje askezi. Budizem v spolnem poželenju vidi enega od vzrokov trpljenja. Življenjski cilj vsakega budista je doseganje blaženega miru oz. nirvane in eden od pogojev za doseganje le-te je zatrtje svojega spolnega poželenja. Budizem zato uči askezo, po možnosti popolno odrekanje spolni dejavnosti (Košiček 1986, 26-27). Za edine prave budiste tako veljajo le menihi, ženske pa so njihova velika nevarnost. Za to obstaja več razlogov. Spolnost bi namreč oddaljila meniha tako od njegove zaobljube čistosti kot tudi od njegovega edinega cilja, to je iskanja osvoboditve. Spolnost predstavlja grožnjo, ki bi lahko ogrozila mir in veselje, ki jo menihu prinaša njegova skromnost. Posebej v južni Aziji so se stroga pravila celibata ohranila do danes, medtem ko so se v Burmi, s tem, ko so postali templji odprti za javnost, pojavile tudi kršitve celibata, čeprav tudi tamkajšnji menihi še vedno spoštujejo prepoved spolnosti. Predvsem med nekaterimi severnimi budisti se je okrepilo mnenje, da spolno življenje ni nezdržljivo z življenjem meniha, še posebej ne zunaj samostana. S pojavom Tantrje je število poročenih menihov skokovito naraslo. Prav tako so pogosto poročeni tudi budistični duhovniki na Japonskem in Kitajskem, medtem ko menihi v tamkajšnjih samostanih ostajajo samski (Parrinder 1996, 44–49).

Nekaj bolj zapleteno področje spolnosti ureja bližnji sosed budizma - hinduizem, ki skrbi za dušni blagor večjega dela milijarde Indijcev. Jasno strukturiranih in organiziranih redov nima, ga pa prežema močna tradicija askeze, ki se ji predajajo mnogi posamezniki. Ti se odrečejo premoženju, spolnosti in materialnemu življenju nasploh ter kot potujoči berači (saduji) potujejo naokoli (Košiček 1986, 250). V hinduizmu je namreč moško seme v središču razumevanja človekove psihe in duhovnega razvoja. Spoštujejo ga kot snov, ki daje moč in bogati, zato ga je treba

ohraniti. Verjamejo, da vzdržnost pripomore k intelektualnim sposobnostim, fizični kondiciji in moralnim vrednotam (Abbott 2000, 163). Hinduizem ima do seksualnosti večinoma pozitiven odnos, je pa samo prakticiranje spolnosti, kot vidimo, večinoma omejeno s patriarhalnimi okviri.

Nekatere veje v hinduizmu poudarjajo ravno spolnost kot način za doseg nadnaravnega. Številna dela, povezana z erotiko, v hinduizmu jemljejo navdih pri božanstvih, najpogosteje pri Šivi in Parvati. Šiva velja za velikega asketa, ki je hkrati vzor za celibat in asketsko moč, istočasno pa velja za izredno erotično božanstvo. V hinduizmu sta ta dva aspekta popolnoma združljiva (Abbott 2000, 164). Od erotičnih del, ki pričajo o spolnem življenju božanstev, se jih je ohranilo le nekaj, ki govorijo o spolni združitvi, prostituciji, zakonski ljubezni. Tudi spolno občevanje Krišne je bilo predmet mnogih erotičnih spisov in risb. Med najpopularnejša indijska erotična dela pa zagotovo sodi Kamasutra, ki domnevno izhaja izpod peresa brahmanističnega duhovnika, ki pa je bil sam, zanimivo, zavezan življenjskemu celibatu in askezi. Teksti temeljijo na praksah iz preteklosti in so služili kot napotek mnogim generacijam. V glavnem so Kamasutro, z napotki o seksualnih tehnikah, uporabljali moški glave družine. Za razliko od starejših tradicij in poznejše Tante, pa tukaj ni šlo za ideje o spolni združitvi z božanstvom (Parrinder 1996, 28).

Tantraizem je po hinduističnih spisih tantra, imenovana vera. Verniki ali »šakti«, čistilci boginje, se skladno z nauki tante poskušajo povezati z boginjo, načelom vsega dogajanja v vesolju. Zato tantra priporoča živahno spolno življenje, zlasti spolno združitev moških z boginjino svečenico (Košiček 1986, 250–251).

2.5.2 KITAJSKA FILOZOFIJA

V kitajskih tradicionalnih religijah je spolnost že od nekdaj veljala za vse prej kot nekaj negativnega. V taoizmu so vsi, od najnižjega do najvišjega sloja, težili k razvoju seksualne energije ter združitvi jina in janga. Med spolnim odnosom se te energije prebudijo, med orgazmom pa se osvobodijo in preidejo v partnerja nasprotnega spola. Takšna vzajemna izmenjava esenc jina in janga tvori popolno harmonijo, ki povečuje vitalnost in podaljšuje življenje. Na Kitajskem je imel spolni odnos dva cilja. Prvi je bil spočetje otrok, predvsem zdravih dečkov, v namen nadaljevanja rodu. Drugi pa je bil okrepitev moške vitalnosti z absorpcijo ženskega načela jina, pri čemer naj bi

se moški jang, s tem, ko bi moški občeval z več ženskami, ne da bi dosegel orgazem, povečal in okreпил. Prav tako je tudi taoizem poudarjal pomembnost dopolnjevanja med jinom in jangom, kar naj ne bi nujno vodilo do ljubezni in enakosti med partnerjema. Tem taoističnim tehnikam sta na veliko nasprotovala budizem in konfucianizem (Parinder 1996, 84–85).

Nasprotno najdemo v drugi od treh glavnih kitajskih religij, to je konfucianizmu (tretja je budizem), le malo besed o ženskah, sploh pa v konfucianističnih spisih ne najdemo zapisanega nič o telesnem spolnem odnosu. Ženske so jemali kot manjvredne. Primarni cilj spolnega odnosa je bilo spočetje, užitek je bil sekundarnega pomena. Konfucianizem je zahteval strogo ločevanje med spoloma, da bi ohranil čistost družinskega življenja. Moški in ženske so živeli v ločenih prostorih. Fizični stik med možem in ženo je bil omejen na spalnico, ki je bila običajno zelo majhna. V javnosti je bil odnos med njima popolnoma formalen. Odrešilno bilko za ženske tistega časa je pomenil budizem, ki je, navezujoč se na taoizem, izboljšal položaj žensk. Zlasti zaradi prevajanja indijskih seksualnih nauk, v katerih so imele ženske glavno vlogo. Zato tudi ni dvoma, da je na taoistične seksualne prakse vplival indijski tantraizem (Parrinder 1996, 95–97).

2.5.3 ISLAM

Islam in judaizem sta edini veliki svetovni religiji, ki od svojih vernikov ne zahtevata celibata. Teologi obeh religij pa nanj gledajo z velikim dvomom. Poročenost šteje za krepost in njegova najpomembnejša funkcija je razmnoževanje.

Tako je tudi Mohamed imel več žena in z vsemi je užival v radostih spolnosti. Islam uči, da se pravi moški mora poročiti in da ima dober mož več žena (Košiček 1986, 68). V Koranu najdemo številne verze, posvečene odnosom med spoloma. Zakon po Koranu služi za spočetje otrok in je priporočen vsakomur (Parrinder 1996, 151–156). Odnos islama do spolnosti je v glavnem pozitiven. Spolne odnose vzpodbuja, vendar poudarja, da gre pri tem za dejanje spoštovanja v smislu, da spolnost na prvem mestu služi lastnemu užitku, hkrati pa se je treba pri tem vesti spoštljivo do boga. Pri spolnem odnosu so ženske v podrejenem položaju, so kot njiva, na katero moški seje svoje seme (Parrinder 1996, 157): »Vaše žene so vaše njive, obdelujte svoje njive, kakor želite«

(Košiček 1986, 68). Islam omogoča tudi razvezo zakona, nasprotuje pa spolnemu odnosu zunaj zakona in homoseksualnosti (prav tam).

Islamska literatura vsebuje veliko pisnih pričevanj o spolnosti in spolnih odnosih. Ena bolj prepoznavnih je *Tisoč in ena noč*, ki pripoveduje o različnih spolnih avanturah, med drugim priča tudi o tem, da lahko ženska uživa v spolnem odnosu prav toliko kot moški. Obstaja še veliko podobnih knjig, prav tako so muslimani prevedli in ilustrirali Kamasutro (Parrinder 1996, 165–167).

2.5.4 JUDOVSTVO

Kot že rečeno, je tako kot v islamu glavni namen spolnosti v judaizmu spočetje kot nadaljevanje božje stvaritve. Namen spolnega odnosa je ovekovečiti človeško raso. Človeku je bilo naročeno, da si podjarmi tako živali, kot tudi vodo, zrak in zemljo. Zavračanje materialnega ni prisotno, prav tako judovstvo zavrača celibat in askezo. Ljudje so bili ustvarjeni po božji podobi, tudi prvi človek, Adam in njegova žena Eva, ki je bila ustvarjena iz njegovega rebra. Razlage zgodbe o njunem izgonu iz raja so različne, vendar nobena od prvotnih zgodb izгона ne razlaga kot posledice spolnosti. Do spolne združitve med prvima človekoma naj bi prišlo šele po izgonu iz raja (Parrinder 1996, 178–179).

Judaizem ne pozna delitve človeka na telo in dušo, medsebojno sta močno povezana in predstavljata človeka kot celotno osebnost. Ta fiziološka enost je v nasprotju s helenističnim dualizmom, ki je poudarjal ločenost fizičnega in duhovnega, ki se pojavi v času apostola Pavla in se odraža v poznejšem krščanskem pogledu na spolnost (Parrinder 1996, 180).

Izhajajoč iz Biblije, je za judovstvo značilen močan poudarek na patriarhalizmu. Ženske so v podrejenem položaju in žene so last moža. Za Hebrejce je bila poroka religijska dolžnost, saj muž, ki ni bil poročen, ni bil popoln moški. Duhovniki in rabini so lahko poročeni. Odrekanje spolnim odnosom je skratka v nasprotju z ortodoksnim judovstvom, se je pa spolna abstinenca pojavila v eni od poznejših judovskih ločin, pri esenih, kar je najbrž vplivalo tudi na krščanstvo (prav tam).

3 DEVIANTNA SPOLNOST IN NEOBIČAJNA SPOLNOST

Spolnost oziroma seksualnost je izražanje dejstva, da je človek spolno bitje. Človekova spolnost sestoji iz spolnega nagona, erotičnosti in genitalnosti, ki se razvijajo vsaka zase. Spolni nagon je človeku prirojen, erotičnost se razvija obenem s čustvenim dozorevanjem in je odvisna od človeka samega, medtem ko se genitalnost pojavi v puberteti (Košiček 1986, 238).

Spolni nagon ali *libido* je človeku prirojen. Gre za nagonsko, nepremagljivo potrebo po spolnem užitku in njegovem zadovoljevanju. Pri človeku je neprestano prisoten in ga sili k redni spolni dejavnosti. Pogojujejo ga spolni hormoni. Pojavlja se že pri otroku, vendar je na obrobju njegove osebnosti, v središče psihološkega življenja preide ob vstopu v puberteto. Spolni nagon je pri obeh spolih enak, vendar je pod vplivom različne vzgoje. Najmočnejši je navadno v tretjem desetletju in s staranjem slabi. Na izražanje spolnega nagona vplivajo različni dejavniki, kot so način življenja, prehrana, čustveno stanje. Ni pa mogoče določiti, ali so oblike, v katerih se spolni nagon pojavlja v določenih okoliščinah, izraz spolnega ustroja ali posledica življenjskih okoliščin in osebnostnih sestavin (Košiček 1986, 229).

Erotičnost je potreba ljudi, da svojo spolnost doživljajo tudi čustveno. Omogoča globljo povezanost s spolnim partnerjem in zvezo z njim v skupnem življenju. Erotičnost je v človeku dialektično nasprotje čutnosti, s katero tvori celovitost človekove spolnosti (Košiček 1986, 48).

Genitalnost je človekova sposobnost, da se razmnožuje, kar se izraža v funkcijah organov za razmnoževanje. Človekova genitalnost dozoreva v puberteti (Košiček 1986, 56).

Bolj kot človek osebnostno zori, bolj se te tri sestavine med seboj prepletajo. Postopno stapljanje le-teh je znamenje psihoseksualne zrelosti. Pri nekaterih ljudeh ostanejo sestavine spolnosti neusklanjene, torej še naprej delujejo neodvisno druga od druge (Košiček 1986, 238). Takšni ljudje so psihoseksualno nezreli, kar se lahko navzven kaže v različnih oblikah deviacij v spolnem vedenju.

3.1 SPOLNE DEVIACIJE

Spolni odklon je oblika in zadovoljevanje spolnega nagona na za povprečnega človeka čuden, nenavaden, nesprejemljiv in nedojemljiv način (Košiček 1986). Gre za oblike spolnih praks, ki so bile v družbi dolgo časa negativno vrednotene, cerkev pa jih še danes večinoma označuje za greh. Čeprav vemo, da cerkev kot grešno opisuje prav vsako spolno aktivnost izven zakonske zveze.

Sodbe o tem, kaj je družbeno sprejemljiva spolna praksa in kaj ne, so se skozi zgodovino spreminjale skladno s filozofskimi nauki, psihološkimi proučevanji in smernicami družbenega razvoja. Kar je nekdanj veljalo za odklon, je danes popolnoma sprejemljivo. Sodobna seksologija je zožila pojem spolnega odklona, kot takšne ne prepoznava več masturbacije in homoseksualnosti, ki sta še v začetku 20. stoletja veljali za odklonsko spolno vedenje. Spolni odkloni so veliko pogostejši pri moških kot pri ženskah.

Po Košičku delimo odklone v spolnem vedenju na štiri skupine:

1. *Spolno poželenje po nenavadnem partnerju*: pedofilija, efebofilija, gerontofilija, zoofilija, nekrofilija.
2. *Potreba po posebnih razmerah*, da se človek pri spolnem odnosu vzburi oz. zadovolji: transvestizem.
3. *Spolno zadovoljevanje brez spolnega stika s partnerjem ali v njegovi prisotnosti*: ekshibicionizem.
4. *Spolno zadovoljevanje s predmetom, ki pripada drugi osebi ali je njen odpadek*: fetišizem.

Meja med odklonsko in t. i. normalno spolno dejavnostjo je zelo nejasna. Tudi v povprečnih spolnih odnosih najdemo sledi kakega spolnega odklona. Deviacija se lahko pojavlja občasno, pogosto ali pa je izključna sestavina spolnega življenja posameznika. Ob nastopu in pod vplivom krščanstva sta javno mnenje in znanost v zahodni kulturi v preteklosti odločno obsojala vse spolne odklone kot nekaj nenaravnega, bolnega in celo zločinskega. Danes prevladuje mnenje, da nekega spolnega dejanja ne gre vrednotiti samo na podlagi njegove oblike, bistvena je njegova vsebina, torej tisto, kar nudi človeku. Dokler s tem nikomur ne škodi, ga nimamo pravice obsojati. Toliko bolj, ker obstajajo tudi taki načini spolnega vedenja, ki drugim škodujejo, tako psihično kot fizično (Košiček 1986, 229–230).

Ameriška klasifikacija duševnih motenj prepoznava zgoraj naštetih odklone v spolnem vedenju kot parafilije. Definira jih kot razred psihoseksualnih motenj in jih deli na osem tipov:

1. *ekshibicionizem*, ko oseba kaže svoje genitalije neznancem,
2. *fetišizem*, ko oseba med samozadovoljevanjem drži neživ predmet,
3. *frotaža*, to je drgnjenje ob osebo, ki v to ni privolila,
4. *seksualni mazohizem*, ko nekdo povzroča drugi osebi trpljenje s poniževanjem ali pretepanjem, da se pri tem vzburi,
5. *transvestitiski fetišizem*, to je močno vzburjenje ob nošenju oblačil nasprotnega spola,
6. *voajerizem*, to je opazovanje osebe, ki se tega ne zaveda in
7. *pedofilija* (Sperry 2008, 29).

3.2 SPOLNA ZLORABA

Če katero od zgoraj naštetih odklonskih spolnih vedenj posega čez seksualne meje drugega in jih s tem krši, ter s tem čustveno, duhovno in telesno vpliva na posameznika, gre za spolno zlorabo. Spolna zloraba neogibno poškoduje ranljive ljudi, kot so otroci in psihično nezrele osebe. Spolna zloraba šteje za spolni prestopok tudi v primeru, ko kršitelj krši profesionalni odnos (učitelji, vzgojitelji, duhovniki, nadrejeni...) in obsega vsa spolna dejanja, ki štejejo za nemoralna in nezakonita. Glede na položaj aktivnih duhovnikov je spolno zlorabljanje vernikov in drugih ljudi, med katerimi delujejo, opredeljeno kot spolni prestopok (Sperry 2008, 28).

Tri oblike spolnih prestopkov duhovnikov so:

1. *pedofilija, ki označuje seksualno nasilje odrasle osebe nad predpubertetnim otrokom, starim trinajst let ali manj,*
2. *efebofilija, ki se nanaša na seksualno privlačnost in vzburjenje, ki ju odrasli doživlja ob adolescentnih mladoletnikih, v starosti od štirinajst do sedemnajst let, in*
3. *spolna zloraba odraslega ali spolni prestopok z odraslim, pri katerem gre za spolno preokupacijo in vedenje s starostno primernimi moškimi ali ženskami, vendar je spolno približevanje nezaželeno (Sperry 2008, 28–31).*

Seveda pa je treba poudariti, da se spolne zlorabe ne dogajajo samo za zidovi institucij, pogosto so otroci žrtve zlorab za zidovi lastnega doma.

Analiza študij o pogostosti spolne zlorabe znotraj in izven družine v 14 evropskih državah kaže, da je 9 do 33 % deklic ter 3 do 15 % dečkov zlorabljenih. V Češki republiki je na primer leta 1995 retrospektivna študija Pink Line (Roza linija) ugotovila, da je 30 % vseh deklic ali žensk in 20 do 25 % vseh moških bilo soočenih s spolno zlorabo. Dve tretjini od teh je prijavilo spolno zlorabo, ki je vključevala samo dotikanje, približno polovica pa zlorabo, kjer je prišlo do spolnega akta. V primerih, ko so bile zlorabljene deklice, je bil storilec v 50 % primerov moški znotraj družine, v 25 % primerov je bil to neznanec, v preostalih primerih pa nekdo, ki je bil otroku znan, npr. učitelj. V primerih, ko so bili zlorabljeni dečki, je bila polovica storilcev neznanih (Kane 2007, 10).

Med najbolj razširjeni obliki spolnega nasilja, tako med duhovniki kot tudi v ostali družbi, sodita pedofilija in efebofilija, o njima pa je v družbi zadnjih nekaj desetletij tudi največ govora.

3.2.1 PEDOFILIJA

Košiček pedofilijo opredeli kot spolno nagnjenost do otrok nasprotnega ali istega spola, ki navadno nastopa pri moških, pri ženskah redkeje. Piše še, da se pojavlja v različnih oblikah, najpogosteje se pedofil dotika spolovila otroka, redkeje zahteva od otroka, da mu draži spolovilo in le redko poskuša opraviti spolno združitve (1986, 145).

Spolna zadovoljitev z otroki (mlajšimi od 18 let) ni nov pojav. Odkar ljudje opisujejo in beležijo človeška življenja, so obstajala poročila, kako odrasli – običajno moški, včasih pa tudi ženske – zlorabljajo otroke za svoje užitke, v imenu religije, da zadovoljijo svoje patološke nagone, v poskusu uveljavljanja svoje moči, ali pa preprosto zato, ker se jim zdi to sprejemljivo (Kane 2007, 7).

Sperry pedofilijo označuje kot »seksualno nasilje odrasle osebe nad predpubertetnim otrokom, starim trinajst let ali manj. Tako početje lahko obsega slačenje otroka, kazanje genitalij, samozadovoljevanje v otrokovi navzočnosti, dotikanje in ljubkovanje, izvajanje felacije ali kunilingusa, ali penetracijo v otroka s penisom, prstom ali predmeti« (2008, 30). Pri analizi pedofilije se opre na Klasifikacijo

Ameriškega psihiatričnega združenja, ki uvršča pedofilijo med psihoseksualne motnje. Ta opredeljuje pedofilijo kot hudo moralno hibo, kaznivo dejanje in seksualno duševno motnjo. Pedofilija je kaznivo dejanje, ne glede na to, kolikokrat je bil otrok seksualno napaden (prav tam).

Po poročilu irske Komisije za raziskovanje spolnih zlorab otrok, ki so jo ustanovili leta 2000, z namenom, da bi preiskovala spolne zlorabe v vzgojnih institucijah Rimskokatoliške cerkve, šteje za zlorabo otroka:

1. *namerno, nepremišljeno in malomarno fizično poškodovanje otroka ali pa neuspešna preprečitev fizične poškodbe,*
2. *če kdo uporabi otroka z namenom spolnega vzburjenja ali spolne potešitve sebe ali drugega,*
3. *neuspešna skrb za otroka, ki ji sledijo, ali pa se pričakuje, da ji bodo sledile, resne pomanjkljivosti v telesnem in mentalnem razvoju otroka ali resni nezaželeni učinki na njegovo vedenje ali počutje* (The Commission to Inquire into Child Abuse 2009).

Spolna zloraba – »uporaba otroka z namenom spolnega vzburjenja ali spolne potešitve« (prav tam) – je torej le ena od oblik zlorabe otrok, ki lahko imajo za otroke neizogibne posledice.

Najpogostejše oblike zlorab otrok, ki jih povzročijo duhovniki, so telesne in spolne zlorabe. Tudi irska komisija v izsledkih svoje raziskave ugotavlja, da je bilo v vzgojnih institucijah, ki so lasti Rimskokatoliške cerkve, med letoma 1914 in 2000 zlorabljenih kar 1090 žensk in moških, kar 90 % teh je poročalo o telesnih zlorabah, polovica pa je poročala o spolnih zlorabah (prav tam). Podobno je v ZDA, kjer naj bi po poročanju ameriških škofij leta 2008 več kot 800, zdaj že odraslih posameznikov, prijavilo spolne zlorabe. Zlorabe so večinoma prijavljali moški, od teh naj bi jih več kot polovica zlorabo utrpela med 10. in 14. letom starosti (Dnevnik 2009).

Pedofilija v Sloveniji šteje za kaznivo dejanje, ki se kaznuje z zaporno kaznijo po slovenskem Kazenskem zakoniku, kjer je pedofilija opredeljena kot spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let. Zakonik predvideva naslednje kazenske sankcije:

1. *Osebo, ki spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, ki še ni stara petnajst let, pri čemer obstaja očitno nesorazmerje med zrelostjo storilca in žrtve, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.*
2. *Osebo, ki stori dejanje iz prejšnjega odstavka z osebo, ki še ni stara deset let, ali s slabotno osebo, ki še ni stara petnajst let, ali tako, da uporabi silo ali*

zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo, se kaznuje z zapornom najmanj treh let.

3. *Učitelja, vzgojitelja, skrbnika, posvojitelja, roditelja, duhovnika, zdravnika ali drugo osebo, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, ki še ni stara petnajst let in mu je zaupana v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zapornom od enega do desetih let.*
4. *Osebo, ki v okoliščinah iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena kako drugače prizadene spolno nedotakljivost osebe, ki še ni stara petnajst let, se kaznuje z zapornom do petih let (183. člen).*

S prvim novembrom 2008 kazenski zakonik uvaja t. i. evidenco pedofilov, strožje so opredeljeni tudi prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva, v katerega je vključena oseba, mlajša od 15 let. Glavna sprememba tega zakonika na področju posredovanja podatkov iz kazenske evidence je predvsem možnost dajanja podatkov vzgojnim in izobraževalnim ustanovam o določenih kaznivih dejanjih kršitve spolne nedotakljivosti tudi za izbrisane obsodbe. Pri tem gre za kaznivo dejanje spolnega napada na osebo, mlajšo od 15 let, kaznivo dejanje kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja vzgoje, izobraževanja in oskrbovanja, kaznivo dejanje nekaterih oblik zlorabe prostitucije ter kaznivo dejanje prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva, v katerega je vključena oseba, mlajša od 15 let (Kazenski zakonik 2008).

3.2.2 EFEBOFILIJA

»Efebofilija se nanaša na seksualno privlačnost in vznburjenje, ki ju odrasli doživlja ob pubertetnih ali adolescentnih mladoletnikih, približne starosti štirinajst do sedemnajst let« (Sperry 2008, 31). Po sedemnajstem letu naj bi se bili mladoletniki sposobni sami odločati o svojih seksualnih aktivnostih. Po cerkvenem pravu naj bi bil posameznik sposoben takšnega odločanja že pri šestnajstih letih (prav tam). Pri tem pa je nenavadno, da je efebofilija huda moralna hiba in kaznivo dejanje, ne pa tudi duševna motnja (American Psychiatri Association v Sperry 2008, 31).

Tako pedofilija kot efebofilija, v primeru ko gre za duhovnika ali drugo osebo, ki svojo zlorabo opravičuje z nadrejenostjo svoji žrtvi, sodita po slovenskem

Kazenskem zakoniku med »kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja« (184. člen):

1. *Kdor zlorabi svoj položaj in tako pripravi osebo drugega ali istega spola, ki mu je podrejena ali od njega odvisna, k spolnemu občevanju, ali da stori oziroma trpi kakšno drugo spolno dejanje, se kaznuje z zaporom do petih let.*
2. *Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, staro nad petnajst let, ki mu je zaupana v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.*

Čeprav so se v zadnjih letih kazni za primere pedofilije in zlorabe položaja povišale, se zdi, da je zakonodaja, ko gre za primere zlorabe otrok, bolj prizanesljiva kot v primerih drugih spolnih zlorab. Čeprav je seveda vsaka spolna zloraba vredna obtožbe. Za primer posilstva, torej, »ko kdo prisili osebo istega ali nasprotnega spola v spolno dejanje z uporabo kakršne koli sile« (Kazenski zakonik, 180. člen), je zagrožena kaznen od enega do desetih let zavora (prav tam). Naj spomnim, za pedofilijo le od enega do osmih let.

3.3 HOMOSEKSUALNOST

Homoseksualnost obravnavam posebej, saj je vsekakor ne morem uvrstiti med deviantna in nemoralna spolna vedenja, kamor jo je seksologija uvrščala vse do 20. stoletja (Košiček 1986). Pojem homoseksualnost se nanaša na več kot le spolno občevanje z osebo istega spola, kot radi posplošujemo. Je oznaka, ki se nanaša na privlačnost, intimo in fizične stike (spolnost) med dvema partnerjema istega spola oziroma na spolno usmerjenost posameznika. V družbi je prisotna že od časa Grkov in Rimljanov, kjer je bila nekaj povsem običajnega. Na negativno vrednotenje homoseksualnosti v zahodni družbi pa je vplivala predvsem krščanska morala.

Rimskokatoliška cerkev homoseksualnost še danes obravnava kot greh. Negativen odnos do homoseksualnosti izhaja iz negativnega odnosa do kakršne koli oblike spolnosti. Homoseksualni spolni odnosi so še toliko bolj grešni, saj ne izpolnjujejo edinega razloga, ki v Katoliški cerkvi opravičuje spolni odnos, spočetja (Schwikart 2001, 105). Grehi, ki vsak po naravi svojega predmeta hudo nasprotujejo čistosti, so poleg homoseksualnih dejanj tudi prešuštvo, masturbacija

(samozadovoljevanje), nečistovanje, pornografija, prostitucija, posilstvo (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 492 tč.). Izhajajoč iz Svetega pisma, je homoseksualnost prepovedana. Že Pavel v Stari zavezi homoseksualnost označi kot hud greh, homoseksualce pa enači celo z morilci in ubijalci, ko našteva, da je postava dana za nepravilne, za grešnike, za brezbožne in grešne, torej »za ubijalce očetov in mater, za morilce, za nečistnike, za homoseksualce, za trgovce z ljudmi/.../« (1Tim 2,9-10). V Tretji Mojzesovi knjigi je izrecno zapisano: »Ne smeš ležati z moškim, kakor se leži z žensko; to bi bila gnusoba« (3Mz 18,22). Homoseksualnost je odrekanje bogu in neposlušnosti boga (Rim 1,26-27) in »tisti, ki delajo takšne stvari, so vredni smrti« (Rim 1,32). Prav tako homoseksualci skupaj s prešuštniki in malikovalci ne bodo deležni božjega kraljestva (1Kor 6,9). Kako grozljiv se zdi obstoj homoseksualnosti predstavnikom Rimskokatoliške cerkve še danes, potrjuje izjava Papeža Benedikta XVI., da je »reševanje človeštva pred homoseksualnim in transseksualnim obnašanjem prav tako pomembno kot reševanje deževnega gozda pred uničenjem« (Delo 2008).

Vendar pa je kljub temu prav Rimskokatoliška cerkev institucija, ki ji je homoseksualnost vse prej kot tuja. Homoseksualnost naj bi bila, po mnenju Sipea, med njenimi duhovniki celo tako pogosta, da »če bi cerkev iz svojega sistema izločila vse homoseksualne duhovnike, bi prenehala obstajati« (1995, 95). Prepričan je še, da dejstvo, da je Rimskokatoliška cerkev izključno enospolna institucija, zelo dobro priča o vrsti spolne dejavnosti in orientiranosti znotraj nje (Sipe 1995, 136).

4 SPOLNE ZLORABE V RKC

Zgodba o pedofiliji v duhovniških vrstah je izbruhnila leta 2002 v ZDA, ko je časopis Boston Globe začel poročati o spolnih zlorabah v Bostonski nadškofiji. Na dan so začele prihajati grozljive zgodbe iz otroštva 130-ih žrtev, iz šestih različnih škofij, ki naj bi jih duhovnik John Geoghan spolno zlorabil (The Boston Globe 2002). Med letoma 1950 in 2000 naj bi okoli 5 tisoč katoliških duhovnikov zlorabilo okoli 13 tisoč mladoletnikov. Razkritje, da je cerkev dolga desetletja dajala zavetje pedofilom, je ustanovi močno omajalo ugled. Cerkveni vrh si je sicer prizadeval, da bi škandali ostali skriti pred očmi javnosti in zato so žrtvam zlorab izplačali na milijarde dolarjev. Podobno je tudi drugje. V Braziliji je v preiskavi kar 1700 duhovnikov, mnogo pedofilskih duhovnikov pa je tudi v Franciji, Nemčiji, Veliki Britaniji, na Irskem, v

Avstriji, na Poljskem, na Filipinih, v Hongkongu, Mehiki, Argentini, Salvadorju. Cerkev je že do sedaj morala plačati velikanske odškodnine žrtvam. Tudi na Irskem je podobno. Tamkajšnjim žrtvam spolnih zlorab, teh naj bi bilo kar 2.555, je morala doslej RKC izplačati 200 milijonov evrov odškodnine (Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve 2009).

Prizaneseno ni bilo niti domovini nekdanjega papeža. Papež Janez Pavel II. je bil marca 2002 priča odstopu poljskega škofa Juliusza Paetza, ki je vodil škofijo v Poznanu. Očitali so mu namreč, da je več let spolno zlorabljal duhovnike in semeniščnike. Paetz je očitke zanikal in dejal, da je odstopil v dobro cerkve v Poznanu ter da je postal žrtev napačnega razlaganja svoje prijaznosti in spontanosti. V nizu odstopov zaradi spolnih zlorab je bil Paetz eden najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov (Berry in Renner 2004, 279–280).

Prav tako pretresajo nova odkritja spolnih škandalov v Katoliški cerkvi domovino sedanjega papeža. Februarja letos so Nemčijo pretresli škandali, povezani s spolno zlorabo otrok. Rezultati raziskave, ki jo je izvedla nemška revija Spiegel v vseh 27 škofijah v Nemčiji, je pokazala, da naj bi samo od leta 1995 skupno 94 duhovnikov in laičnih cerkvenih delavcev zlorabilo naštetih otrok. Le v 30 primerih naj bi prišlo do kazenskega pregona ali obsodbe. Novi primeri zlorab v jezuitskih šolah v sedemdesetih in osemdesetih so prišli v javnost 28. januarja v Berlinu. Do spolnih zlorab zaenkrat štiridesetih žrtev, s strani treh jezuitskih očetov, naj bi prišlo tudi v Hamburgu, Hildesheimu, Göttingenu, Hannoveru, v Schwarzwald in v Bonnu (Jüttner 2010).

Evidentno je, da so pedofilski zločini močno razširjeni med kleriki v Katoliški cerkvi. Namesto da bi vodstvo te cerkve pedofile kaznovalo in prijavilo policiji, je vse to obdržalo v tajnosti in duhovnike premeščalo v druge župnije, kjer so mnogi spet spolno zlorabljali otroke. Leta 1962 je tedanji papež Janez XXIII. vsem škofijam po svetu razposlal 69 strani dolg dokument v latinščini, ki daje napotke, kako se vesti v primeru srečanja s spolno zlorabo med kleriki, v primeru neupoštevanja navodil pa grozi z izobčenjem (Barnett 2003). Z dokumentom, imenovanim »Crimine sollicitationies«, so želeli prikriti spolne zlorabe v Rimskokatoliški cerkvi po vsem svetu. Tisti, ki je bil seznanjen s spolno zlorabo ali prepovedanim spolnim občevanjem svojega kleriškega kolega, je bil to dolžan sporočiti le Vatikanu. Vsi, ki so bili kakor koli udeleženi v postopku zoper obtoženega, so se morali zaobljubiti k molčečnosti (1962, 5–7).

Tudi v Sloveniji so se bili dolžni duhovniki in škofje držati omenjenega pisma in v tajnosti držati spolne zločine proti mladoletnim osebam, ki so jih storili kleriki. Ker škofje dobro vedo, kaj v Sloveniji delajo duhovniki, saj ima vodstvo RKC učinkovit pregled in nadzor nad delom duhovnikov, kot je to javno izjavil dr. Saje, tiskovni predstavnik Slovenske škofovske konference (Modic 2006a), je mogoče skoraj z gotovostjo trditi, da ti vedo, kateri duhovniki spolno zlorabljujejo otroke oz. so jih. Da ob taki kontroli RKC ne bi vedela za spolne delikte, ki naj bi jih storila npr. duhovnika Jošt in Frantar, ni mogoče verjeti. Še posebej, ker je Jošt osumljen kar 16 kaznivih dejanj, pri čemer so v zvezi s tem v Artičah od vsega začetka krožile govorice o njegovih nekoliko čudnih navadah (Delo 2006). Ni se mogoče izogniti misli, da je tudi slovenska Katoliška cerkev, tako kot druge po svetu, prikrivala spolne zločine. Za RKC očitno niso pomembne usode otrok, temveč ji gre samo za lastno korist, za ugled in dostojanstvo, ki pa se ob vse več škandalih vztrajno krhata.

Primeri odkritij dolgo zamolčanih spolnih zlorab med duhovniki v Združenih državah Amerike so zagotovo eni tistih, ki pričajo, da je tamkajšnja cerkev oblastem večino prijavljenih spolnih zlorab zamolčala in se za ceno varnosti otrok v prvi vrsti trudila zaščititi lastno ime.

4.1 AMERIŠKI PRIMER

Daleč najbolj odmeven med pedofilskimi škandali v Združenih državah Amerike v zadnjih letih je primer Bostonske nadškofije. Ta je privedel tudi do odstopa tamkajšnjega nadškofa kardinala Bernarda Francisa Lawa. Ena najbolj ključnih figur v primeru spolnih zlorab, ki so med letoma 1990 in 2000 pretresale Boston, je bil župnik John J. Geoghan. Kljub njegovemu očitnemu zlorablajočemu vedenju so ga več let premeščali iz ene župnije v drugo, vse do leta 1998, ko ga je cerkev dokončno odstavila. V svoji 30 let trajajoči karieri je deloval kar v šestih župnijah, iz katerih prihaja 150 žrtev, ki ga obtožujejo ljubkovanja ali posilstev. Leta 2002 je bil Geoghan obsojen na devet do deset let zapora. Škofija v Bostonu je morala 86 njegovim žrtvam izplačati odškodnine v skupni višini 100 milijonov dolarjev, več kot dvanajst civilnih tožb pa je bilo takrat še nerazrešenih (The Boston Globe 2003).

Več o primerih spolnih zlorab v Bostonski nadškofiji je zapisanega v poročilu generalnega pravnega zastopstva ameriškega pravnega ministrstva z naslovom: »*Spolne*

zlorabe otrok v Bostonski nadškofiji«. Leta 1993 so zaradi številčnosti spolnih zlorab v Bostonski nadškofiji osnovali *Nadškofijsko politiko za spopadanje z obtožbami spolnih kršitev zoper mladoletne s strani nadškofijske duhovščine*. Ta naj bi prevzela odgovornost za spolne zlorabe ter pomagala in svetovala žrtvam, obenem pa poskrbela tudi za premestitev duhovnikov storilcev, da bi tako preprečila ponovne zlorabe. To politiko je izvrševal nadškofijski delegat, ki je moral o vseh opažanjih poročati neposredno kardinalu nadškofije. Ta je duhovnike, ki so zagrešili zlorabo, največkrat poslal po oceno k psihiatru. Evidence, ki jih je na podlagi poročanj izdelala nadškofija, kažejo, da je bilo med letoma 1940 in 2000 s strani duhovnikov ali delavcev v nadškofiji zlorabljenih 789 žrtev. Raziskava ministrstva je pokazala, da so najvišji člani nadškofije, kljub temu, da so vedeli za številne spolne zlorabe, še preden so te prišle v javnost, stali križem rok. Kardinal Law je tako že od nastopa kardinalske funkcije leta 1984 vedel, kaj se v njegovi nadškofiji dogaja. Nadškofijske evidence kažejo, da je natančno vedel za obseg, trajanje in resnost krize, ki so jo doživljali otroci v nadškofiji. Popolnoma napačno ravnanje je pripeljalo do tega, da se je kriza širila. Nadškofija je namreč le v nekaj primerih obtožb zlorab obvestila pristojne državne organe. Tudi v teh primerih pa je bolj ščitila storilce kot žrtve. Eden bolj znanih primerov, ko je šlo za prikrivanje informacij s strani nadškofije, je že zgoraj omenjeni primer obtoženega duhovnika Johna Geoghana. Običajna praksa vodstva nadškofije je bila, da so duhovnika, obtoženega zlorabe, preprosto prestavili v drugo škofijo. Tako so Geoghana prestavili kar sedemkrat. Podobno so ravnali tudi v drugih primerih. Hkrati pa so v svoje škofije sprejemali obtožene duhovnike iz drugih škofij, ki jih je doletela tovrstna kazen. Generalno pravno zastopstvo ZDA tako razširjenost problema spolnih zlorab v Bostonski nadškofiji pripisuje predvsem institucionalnemu sprejemanju spolnih zlorab ter neuspešnosti njenega vodstva pri spopadanju z zlorabami, saj je tega bolj skrbel lasten ugled kot varnost otrok (Reilly 2003).

Po razkritju bostonskega primera so na dan prišli še mnogi drugi. Po naročilu Ameriške škofijske konference so na John Jay College of Criminal Justice aprila 2003 začeli raziskavo z naslovom »*Narava in obseg spolnih zlorab mladoletnih s strani duhovnikov in diakonov*« pod vodstvom Karen Terry. Raziskava je vključevala 195 škofij in 140 verskih skupnosti v ZDA in je zajemala obdobje med letoma 1950 in 2002. Izsledki raziskave so pokazali, da so zlorabe v ameriških škofijah precej razširjen pojav. Obtožbe zoper vsaj enega duhovnika so se pojavile v kar v 188 škofijah in v 110 verskih skupnostih. Spolnih zlorab je bilo skupaj obtoženih 4.392 duhovnikov, kar 143

od teh jih je bilo obtoženih v več škofijah in verskih skupnostih. Približno 4 % od skupno 109.694 aktivnih duhovnikov in diakonov, delujočih med letoma 1950 in 2002, je bilo obtoženih spolnih zlorab mlajših od 18 let. Skupaj so odškodnine, ki jih je cerkev izplačala žrtvam na podlagi obtožb, pravni stroški in zamudne obresti cerkev v ZDA stali 500 milijonov ameriških dolarjev (Terry 2004).

V ZDA je približno 60.000 delujočih in nedelujočih duhovnikov, od tega naj bi jih kar 1000 do 3000 imelo spolne odnose z mladoletniki, »to jo 3000 preveč«, je v članku z naslovom »*Pogled na kleriške spolne zlorabe*« leta 2002 zapisal ameriški psiholog Thomas Plante, ko je objavil izsledke raziskave zlorab mladoletnikov med duhovniki v Združenih državah Amerike. Res je preveč in res je šokantno, kakšna številka. Žalostno je, da se cerkev še vedno tolaži s primerjavo, da je to le 2 do 5 % duhovnikov, medtem ko ta številka med navadnimi državljani sega malo više – do 8 %, samo v Ameriki, seveda.

Ob bok primerom spolnih zlorab v ZDA pa se, vsaj po odmevnosti in medijski prepoznavnosti sodeč, lahko postavijo primeri spolnih zlorab na Irskem.

4.2 IRSKI PRIMER

Za razliko od katoliških spolnih škandalov v ZDA, vključujejo irski škandali primere klerikov na visokih položajih, vpletenih v nedovoljena heteroseksualna razmerja kot tudi veliko razširjenost fizičnih zlorab otrok v otroških vzgojnih institucijah, ki jih vodi cerkev. Kar pomeni, da v irskem primeru zlorabe niso omejene le na klerike, ampak so jih v veliko primerih zagrešili laiki, ki delajo v cerkvenih institucijah. Vendar to ne spremeni dejstva, da so se spolne zlorabe zgodile v institucijah, ki pripadajo Rimskokatoliški cerkvi.

Leta 2000 so na Irskem ustanovili posebno *Komisijo za preiskovanje spolnih zlorab otrok* (ang. The Commission to Inquire into Child Abuse), ki naj bi:

1. prisluhnila pričanjem tistih, ki so bili zlorabljeni v svojem otroštvu v cerkvenih ustanovah, vse od leta 1940 pa do leta 2000;
2. vodila preiskavo zlorabe otrok v ustanovah v tem časovnem obdobju in tam, kjer je do zlorab prišlo, določila vzroke, obliko, okoliščine in obseg zlorab;
3. pripravila in objavila poročila o izsledkih raziskave in priporočila za odpravljanje posledic teh zlorab.

Komisija je delovala na področjih psihične, spolne, čustvena zlorabe in zanemarjanja. 20. maja lani so objavili poročilo, splošno znano kot Ryan Report, ki je šokiralo svet. Priče so poročale o psihičnih, čustvenih, fizičnih in spolnih zlorabah. Najhuje je bilo v ustanovah za dečke. Med 474 pričami, ki so poročale o fizičnih zlorabah, ki so se zgodile v 26 šolah, so bili kar 403 moški, kar predstavlja 98 % vseh prič. V 249 primerih je šlo za kombinacijo fizičnega in spolnega nasilja. Priče, ki so sodelovale v raziskavi, so poimensko identificirale 556 posameznikov kot fizično nasilnih, kar 110 od teh pa kot spolno zlorablajočih. 242 prič moškega spola (59 %) je poročalo o 253 spolnih zlorabah. 374 od 378 prič ženskega spola je prav tako poročalo o zlorabah različnih vrst v 39 šolah. 127 od teh žrtev (34 %) je poročalo o 128 spolnih zlorabah. Pri obojih je šlo za občasne in ponavljajoče se spolne zlorabe z neposrednim stikom kot tudi brez stika, vključujoč vaginalna in analna posilstva, mučenja in voajerizem, ki so se običajno ponavljala skozi daljše časovno obdobje (The Commission To Inquire Into Child Abuse 2009).

Doslej je Katoliška cerkev na Irskem zaradi zlorab otrok morala plačati že več kot 800 milijonov evrov odškodnin, pri čemer je izplačala samo nekaj več kot 10.000 tožnikov od približno 14.000 (Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve 2009).

4.3 SLOVENSKI PRIMERI

Tudi v Sloveniji je po vsej verjetnosti mnogo primerov pedofilije katoliških klerikov, pa tudi laikov. Pojavljalo se tudi prve pravne obsodbe kleriških pedofilov. Tako je novembra lani začel prestajati zaporno kazen ormoški župnik Albin Žnidarič, ki je bil pravnomočno obsojen na 5 let in 6 mesecev zavora zaradi »spolne zlorabe mladoletne osebe, spolne zlorabe slabotne osebe in ponavljanja kaznivega dejanja« (Žurnal24 2009). V zapor bi takrat moral tudi nekdanji kašelski župnik Franc Frantar, ki je zaradi spolne zlorabe desetletne deklice obsojen na pet let zavora. Njegovo prestajanje zaporne kazni je bilo preloženo zaradi sklicevanja na zdravstvene težave (prav tam). Prav tako se je novembra lani zaradi spolnega napada na osebo, mlajšo od 15 let, začela glavna obravnava zoper župnika Slavka Štefka iz Polenšaka, ki ga bremenijo tri oškodovanke, a žrtev naj bi bilo še več. Obtožnica še ni dokončna (Bradač 2009). Leta 2007 so policisti pridržali takrat 35-letnega koroškega župnika Antona Kmeta, ki je bil osumljen spolnega napada na dve deklici (Luc 2007). Istega leta pa je v

64. letu umrl Karl Jošt, nekdanji župnik iz Artič, osumljen 16 spolnih napadov na osebe, mlajše od 15 let (Delo 2007), tako da sodnega epiloga ni dočakal. Kmalu za tem je ena od njegovih žrtev vložila odškodninsko tožbo proti Rimskokatoliški cerkvi. Gre za prvi tovrstni primer v Sloveniji. Žrtev zaradi pet let trajajoče pedofilije omenjenega župnika zahteva 140.000 evrov odškodnine. Poskus poravnave med obema stranema je bil očitno neuspešen. Župnik je deklet zlorabljal pet let, med drugim naj bi jo kot sedemletno deklet posilil v župnijskem uradu v Artičah (Žurnal24 2010). Ob teh javnosti dobro znanih primerih pa zagotovo obstaja še kar nekaj takšnih, ki so zaradi časovne oddaljenosti utonili v pozabo, pa jih je zato še lažje prikriti ali zanikati. Na dva taka primera je tiskovno predstavništvo Slovenske škofovske konference leta 2006 opozoril novinar Mladine Max Modic, a cerkev naj o teh primerih ne bi imela nič povedati. Gre za leta 2003 v slovenskih medijih razkrit primer župnika iz okolice Celja, ki je bil na celjskem okrožnem sodišču spoznan za krivega spolnega napada na osebo, mlajšo od 14 let, konkretno za spolno nadlegovanje trinajstletnega fanta med letoma 1989 in 1991. V drugem primeru naj bi leta 2006 na ljubljanskem okrožnem sodišču za kazniva dejanja spolnega napada na osebe, mlajše od 15 let, sodili upokojenemu župniku. Ta naj bi med letoma 1995 in 2000 spolno nadlegoval štiri deklice, stare od osem do deset let. Župnika so obsodili pogojno na leto in tri mesece zapora z dveletno preizkusno dobo (Modic 2006b).

Od vseh navedenih primerov torej le en župnik sedi za zapahi. Ta pa je hkrati tudi prvi in edini slovenski duhovnik, ki je kadar koli prestopil prag zapora. Kar seveda povzroča veliko razburjenja tako v širši javnosti kot med samimi neposrednimi zagovorniki žrtev cerkve. Najbolj glasno se za pravice žrtev zlorab zavzema Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve, katerega poslanstvo je, »da se preprečijo kršitve ali zlorabe Ustave Republike Slovenije in se zaščitijo, tudi pravno, žrtve teh zlorab, predvsem otroci« (Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve 2009).

Po zgledu večjih držav, ki se spopadajo s problemom spolnih zlorab, so se tudi pri nas pojavile težnje po ustanovitvi posebne skupine, ki bi se podrobneje posvetila problemu zlorab v Rimskokatoliški cerkvi na Slovenskem.

Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve je celo pozvalo vlado Republike Slovenije, da ustanovi posebno preiskovalno komisijo, po vzoru Irske, ki bo raziskala ravnanje katoliških klerikov, kot npr. duhovnikov, redovnikov in redovnic ter drugih v odnosu na otroke, s katerimi so imeli opravka pri svojem

delu v okviru katoliških organizacij ali drugih ustanov, ki jih je vodila cerkev ali pa so v njih delovali katoliški kleriki (prav tam).

5 CELIBAT – VZROK ALI IZHOD V SILI

Hkrati z razkrivanjem spolnih škandalov med katoliškimi duhovniki se povečuje tudi zanimanje za proučevanje človekove psihe, spolnosti in njenih deviantnih oblik. Psihologi, psihiatri in psihoterapevti, tudi tisti, ki se pri svojem delu vsak dan srečujejo z duhovniki in njihovimi težavami, ponujajo različne razlage o tem, kako so celibat in spolni delikti medsebojno povezani in pogojeni ali pa nasprotno.

Nemški raziskovalec in pisatelj Karlheinz Deschner, ki se že vrsto let ukvarja z raziskovanjem temne plati zgodovine Rimskokatoliške cerkve, meni, da potlačitev seksualnih želja, kot edina metoda za izpolnitev celibatne (ne)morale, vodi do pravega vulkana v podzavesti. Zadrževanje in nadziranje tega vulkana vsrkata velik del duševne energije, ki ji preostane praviloma le beg v fantazije in v slike, vrhu tega pa tudi do skrajnih kompleksov krivde (Deschner v Golob 2002). Podobno razmišlja tudi Pavel, ki v pismu Korinčanom samskim sicer svetuje, da naj ostanejo samski, vendar »če pa se ne morejo obvladati, naj se poročijo, ker je boljše skleniti zakon kakor plameneti« (1Kor 7,9). Kljub zaobljubi pa se lahko zgodi tudi duhovniku, da »začne plameneti«. Georg Denzler, profesor za zgodovino cerkve na univerzi v nemškem Bambergu, je prepričan, da se v primeru, ko duhovnik spozna, da ne more več resnično živeti vloge neporočenega moškega (kar se med ostalim pomeni tudi odrekanje spolnim odnosom), ki mu jo določa cerkev in jo od njega pričakuje družba, pa v tej vlogi vendarle vztraja zaradi ugotavljanja okolici v kateri živi, pri duhovniku pojavi osebna dilema (Denzler 1993, 92). Takšno doživljanje je že skoraj povsem nujno, saj »sama institucija celibata prinaša njenim vršilcem javno podobo, da v svojem zasebnem življenju niso osebno zadovoljni« (prav tam). Ta primanjkljaj, ki ga dejansko doživljajo z odrekanjem spolnosti, je postal splošno znan kot spolni prestop (Pfürtner v Denzler 1993, 92). Do tega prihaja, kot ugotavlja Sipe, ker katoliški celibat dejansko ni stvar posameznika in njegove odločitve za asketsko držo, pač pa je celibat Rimskokatoliške cerkve utečen sistem, ki ima svojo lastno psihologijo (1995, 86–87).

Tudi Paul A. Holmes, asistent na Seton Hall University, ki je deloval v skupini za svetovanje in zdravljenje katoliških duhovnikov v Ameriki, je po proučevanju

duhovnikov, ki so prihajali tja po pomoč, prišel do zaključka, da so spolne kršitve in različna depresivna stanja, ki se pojavljajo pri duhovnikih, posledica pomanjkanja intimnosti, ki lahko vodijo celo v izolacijo ne samo od drugih, pač pa tudi od boga (Holmes 1996, 129). Podobno trdita tudi H. C. Lea in M. Chavard, ki sta zbrala vse škandalozne ekscese katoliških duhovnikov od srednjega veka naprej in jih proučila, da bi dokazala, da je odpovedovanje spolnim odnosom oziroma življenje v vzdržnosti nad zmoglostmi vsakega povprečnega človeka (New Advent 2009). Prav zato je celibat težko doseči, zato se kot posledica pojavljajo odstopanja in deviantna vedenja, kot so na primer zlorabe, ki pa so za samega duhovnika in njegovo duševno stanje ter nemoteno opravljanje duhovniškega poklica veliko bolj moteče kot posvečeni zakon. Da je življenje brez vsakršne spolne aktivnosti nemogoče, je trdil tudi Janez Rugelj: »Celibaterji so tako rekoč poklicni masturbatorji« (v Golob 2002).

Če pogledamo še s stališča psihologije, vemo, da je libido človeku prirojen in je nepremagljiva potreba po spolnih odnosih. Če ga zatiramo, je možno, da slej ali prej pride na dan, večkrat v nenaravni obliki, tako kot je po mnenju psihiatra in seksologa dr. Slavka Zihlerla, ki ga v članku navaja novinarka časnika Dnevnik, nenaraven sam celibat:

Celibat je proti vsem pravilom človeške narave, proti fiziologiji in psihologiji. Človek, ki živi v celibatu, se v svoji odrasli dobi enostavno ne nauči odraslih, odgovornih in dogovornih spolnih ljubezenskih odnosov, ker mu je to prepovedano. Potem se na neki način boji svojih spolnih nagnjenj, teh nagnjenj pa tudi ne sme realizirati v nekem dogovornem spolnem odnosu. To pomeni, da se zaradi neizkušenosti, zaradi strahu, obrne k sebi podrejenim in neizkušenim, torej otrokom/.../Nenazadnje so katoliški duhovniki oropani bistvene komponente, ki zadeva kakovostno življenje: medosebnih ljubezenskih odnosov, katerih izraz je tudi spolnost (v Matković 2009).

Tako so spolni škandali le simptom, ki kaže na bistveno pomanjkljivost celibatnega sistema. Ta namreč temelji na napačnem razumevanju človekove spolnosti in psihologije. Cerkev je namreč zgolj na podlagi lastnih prepričanj izoblikovala neko teologijo spolnosti, brez da bi pri tem upoštevala evolucijsko, molekularno in antropološko biologijo (torej znanstveni pogled), skladno z zgodovinskimi in družbenimi špekulacijami. Skratka, katoliška cerkev ima premalo znanja o psihološki naravi nasploh in o človeški spolnosti, da bi lahko razvila ustrezno teologijo spolnosti. Vztrajanje tega sistema pa razvija, vzpodbuja in ščiti spolne zlorabe ter nasilje (Sipe

1995, 4–5). Na to kažejo tudi Sipove ocene, da naj bi bilo med ameriškimi duhovniki le 2 % tistih, ki celibat tudi dejansko prakticirajo. Med letoma 1960 in 1995 naj bi v ZDA zapustilo duhovniški poklic kar dvajset tisoč duhovnikov, večinoma zato, da bi se poročili. Obenem je bilo 20 % duhovnikov v spolnem razmerju z žensko, 8 % jih je spolno eksperimentiralo, se pravi so prakticirali spolne odnose z obema spoloma, okoli 30 % duhovnikov je bilo homoseksualno orientiranih. Le 50 % obojih, tako homo- kot heteroseksualno orientiranih, je živelo v celibatu (Sipe 1995, ix).

Podobno so prepričani tudi v protestantski cerkvi, kjer nasprotujejo celibatu katoliških duhovnikov in menijo, da je to, da Rimskokatoliška cerkev od klerikov zahteva, da živijo v celibatu, nad njenimi pristojnostmi. Celibat je danost, ki jo lahko podeli samo bog, ne more je pa cerkev zahtevati. Luter je menil, da obvezen celibat ne more biti predpogoj za resnično in vdano služenje bogu (Witte Ml. 1986, 310).

Nasprotno nekaj možnosti »uspešnega celibatstva« dopušča dr. Alojz Ihan, dr. medicine:

Verjamem, pravi, da mora vsakdo, ki se odloči za celibat, skozi dolga obdobja prilagajanja, ko se mora učiti uravnovešati življenje brez ljubezensko-seksualnih razbremenitev in pomiritev. Verjamem, da je to dolg proces, ki ga razmeroma redki zmorejo v celoti izvesti in pri tem ostati dovolj živi, odzivni, normalni. Tistim bi seveda z veseljem čestital, ostali pa imajo najbrž s svojimi seksualnimi impulzi stalno večje ali manjše težave (v Golob 2002).

Prav tako uspešnost celibata dopušča tudi Sperry, vendar le pri tistih duhovnikih, ki so psihoseksualno zreli, kar pomeni, da nagnjenost k zlorablajočemu vedenju pri njih ni že vnaprej predisponirana. V primerih, ko duhovniki niso dosegli določene stopnje v psihoseksualnem razvoju, pride do spolnih težav in motenj, ki se kažejo v obliki spolnih prestopkov. Nagnjenost k zlorabljanju je »dejavnik, ki predisponira spolne prestopke pri duhovnikih« (2008, 100). Znotraj tega je vzorec zlorabe, ki ni občasen primer zlorabe, pač pa gre za trajen sistem zlorablajočega vedenja. Sistem zlorabljanja je še posebej občutljiv na specifične okoliščine, ki ga aktivirajo (prav tam).

Na razvoj moške nagnjenosti k zlorabam lahko po Duttonu vpliva več dejavnikov (v Sperry 2008, 101). Prvi je »doživljanje negotove čustvene navezanosti z materjo ali skrbnikom v najzgodnejšem obdobju življenja./.../Drugi dejavnik je, da ga je osramotil eden od staršev, zlasti oče./.../tretji dejavnik je ta, da je bil otrok priča zlorablajočemu vedenju pri odraslem« (Dutton v Sperry 2008, 102). Vendar en dejavnik še ni dovolj, da bi se oblikoval vzorec zlorabe, hkrati morajo biti navzoči vsi

trije. Ti ustvarijo potencial za zlorabljanje, ki ga izoblikujejo in izpopolnijo poznejše izkušnje (prav tam).

Iz navedenega lahko sklepamo, da se pri duhovnikih, ki so nagnjeni k zlorablajočemu vedenju, zaradi vpliva zgoraj naštetih dejavnikov, pod vplivom načina življenja, ki jim ga prinaša njihov poklic, razvije vzorec zlorabe.

Kaj pa če vzročno-posledični odnos med celibatom in spolnostjo poteka v obratni smeri in je celibat le dobra krinka za tiste, ki se svojih deviantnih nagnjenj zavedajo že prej? In se človek, ki se že v mladosti čuti drugačnega in se zaveda, da njegova spolna nagnjenja niso povsem običajna in sprejemljiva za okolico, v kateri živi, ali pa zgolj ve, da je drugačen, odloči za življenje v celibatu, ter ve, da lahko tako prikrije to svojo drugačnost, bodisi zaradi negotovosti ali pa zaradi strahu pred okolico? Najbrž je določena odklonska spolna nagnjenja, predvsem pa vedenja, ki iz teh izhajajo, lažje prikriti znotraj zidov institucije, ki te s svojimi zakoni ščiti kot nedotakljivo avtoriteto, kot pa v neki, s tradicionalnimi vrednotami prepredeni skupnosti, kjer je vsaka odklonskost takoj zaznamovana.

Znana nemška psihoterapevtka Rotraud Perner je v intervjuju za nemški Spiegel Online na podlagi svojih poklicnih izkušenj potrdila, da si moški s psihičnimi, pogosto pa tudi tisti s fizičnimi težavami na področju spolnosti, pogosto na nezavedni ravni prizadevajo za duhovniško življenje v celibatu. Povedala pa je tudi, da ne more potrditi, da so ti pretežno nagnjeni k pedofiliji. Do nenavadnih spolnih vedenj med duhovniki običajno pride, ker niso razčistili glede svoje lastne seksualnosti. Največkrat menijo, da je sprejetje celibata, ki prepoveduje spolnost, rešitev za njihove težave s spolnostjo (Spiegel Online 2010).

5.1 RAZVOJNE FAZE DUHOVNIŠKEGA CELIBATA PO SPEERYJU

Len Sperry v knjigi *Spolnost, duhovništvo in Cerkev* ponuja teološki pogled na to, kako se duhovniki, ki so zavezani celibatu, v različnih obdobjih življenja srečujejo z različnimi preprekami, ki jih morajo premagovati. Celibat duhovnikov primerja s potovanjem, ki je odvisno od osebnostnih dejavnikov, pričakovanja ustanov in neposrednega okolja, ki vpliva na posameznike. V skladu s tem duhovnik med svojim zorenjem v duhovnem smislu dosega različne razvojne stopnje celibata, pri čemer vsaka

stopnja zahteva rešitev posebnega izziva ali dileme, s tem pa se razvijejo posebne zmožnosti, ki na človeka različno močno vplivajo. Te razvojne stopnje so naslednje:

1. **adolescentna faza** je faza telesnega celibata, ki se nanaša na posameznikovo zmožnost, da je popolnoma človeški, ne da bi bil seksualno dejaven ali frustriran. Odločitev na tej stopnji pomeni, da si je posameznik oblikoval vizijo celibata kot dragoceno izbiro življenjskega sloga. Ta faza traja od pubertete do poznih dvajsetih let.
2. **generativna faza** ali faza generativnega celibata se nanaša na posameznikovo zmožnost, da je produktiven in odgovoren, ne da bi postal roditelj in ne da bi se počutil prikrajšanega in nepopolnega. Ta faza traja od poznih dvajsetih do srede tridesetih let.
3. **intimni celibat** se nanaša na zmožnost posameznika, da kot prijatelj deli življenje z drugimi, ne da bi bil poročen in ne da bi prekršil prepovedi spolnih stikov. To je najbolj zahtevna stopnja intimnosti in ena najtežje dosegljivih v sedanjih strukturah cerkve. Faza traja od srede tridesetih do poznih petdesetih let.
4. **integralni celibat** je faza, ki traja od poznih petdesetih let pa do upokojitve in smrti in se nanaša na sposobnost posameznika, da ohrani zavest o smiselnosti svojega prispevka življenju, kljub svoji upokojitvi in pešajočemu zdravju, in da vztraja. Odločitev na tej stopnji predpostavlja sprejetje dosedanjih odločitev in izkušenj brez obupa ali obžalovanja (Bannot v Sperry 2008, 74-80).

5.2 INTEGRATIVNI MODEL PSIHOSEKSUALNEGA RAZVOJA PO SPERRYJU

Sperry (2008) je za lažje razumevanje motenj v spolnem vedenju, do katerih prihaja pri odraslih, predvsem pa duhovnikih, izdelal integrativni model psihoseksualnega razvoja človeka. Ta razume psihoseksualni razvoj kot ključni element človekovega razvoja, ki se pojavlja v kontekstu človekovih razvojnih procesov, med katere sodijo biološke, psihološke, sociokulturne in duhovne razvojne poti. Na razvoj človekove seksualnosti poleg izkušenj in razvojnih izzivov, ki spremljajo človeka od otroštva do odraslosti, pomembno vpliva še vrsta okoljskih vplivov, ki jih je Sperry opredelil kot sedem usmerjevalnih dejavnikov: doživetje nosečnosti in poroda,

temperament in osebnost, hormonska slika, slog navezanosti, raven družinske kompetentnosti in sloga, odnos družine do intimnosti in spolnosti, zgodovina zlorab in zanemarjanja v zgodnjem otroštvu. Razvojni cilj psihoseksualnega razvoja, pa tudi vsega človeškega razvoja nasploh, je združitev. Tako je pričakovani cilj vseh poti človeškega razvoja – biološkega, psihološkega, sociološkega in duhovnega – zrel in integriran občutek združenja in intimnosti, ki se zrcali v celostnosti in svetosti. Končni cilj duhovne razvojne poti je združitev z bogom, ki predpostavlja visoko integracijo na vseh ostalih razvojnih poteh: na biološki združitev z drugim posameznikom in integrirano seksualno delovanje, na psihološki združitev z jazom in na sociološki združitev z drugimi osebami, tj. zrelo delovanje v odnosih.

Po Sperryju celibat zahteva čustveno zrelost, ta pa visoko stopnjo psihoseksualnega razvoja. Takšna zrelost je temelj pristne duhovnosti. Njen nujen sestavni del pa je zmožnost vzpostavljanja in ohranjanja zdravih odnosov. Brez takšne zrelosti so duhovniki duhovno in intelektualno slabo razviti in doživljajo v svojem življenju boleče hrepenenje ter praznino. Zato je pomembno, da je posameznik, ki se odloči za življenje v celibatu, zmožen navezati globoko prijateljstvo, ne da bi bil poročen in ne da bi kršil čistost v telesnem ali duševnem smislu, kar Sperry imenuje celibatna intimnost².

Len Sperry je natančno razdelal odnos med človekovo psihoseksualno razvitostjo in nagnjenostjo k spolnim zlorabam, pri tem se je oprl na Freuda. Najvišja stopnja psihoseksualnega razvoja je psihoseksualna zrelost. Če se v človekovem psihoseksualnem razvoju pojavi motnja, le-ta zastane, je »fiksiran«, kar pomeni, da »odrasli išče spolno zadovoljitev na načine, ki ustrezajo otrokom ali adolescentom« (Freud v Sperry 2008, 22).

Sperry šteje nagnjenost k zlorabljanju za ključen notranji dejavnik, ki predisponira spolne prestopke pri duhovnikih, čeprav pa ni zadostni pogoj za zlorablajoče vedenje. Poleg tega so tukaj še drugi notranji in zunanji dejavniki. Poleg stopnje psihoseksualnega razvoja vplivajo na seksualno neprimerno vedenje pri duhovnikih še »teologija duhovništva, delovno mesto, organizacijski dejavniki in odnosni dejavniki« (Sperry 2008, 100).

---

² Intimnost je preplet spodbujanja bližine ali povezovanja in hkrati izkušnje topline ali ljubezni v medsebojnem odnosu. Občutek bližine lahko obsega čustvene, intelektualne, socialne in duhovne vezi. Intimnost je lahko seksualna, pri čemer se nanaša na vse različice seksualnega v intimnem odnosu, ali pa neseksualna, ki obsega različne tipe intimnosti brez genitalnega odnosa. Sem sodijo čustvena, intelektualna, socialna, psihološka, duhovna in celibatna intimnost (Sperry 2008,69).

Duhovnika kot posameznika opredeljuje več notranjih dejavnikov. Mednje sodijo različne močne plati in šibke točke osebnosti, ki jih določajo raven psihosocialnega razvoja, raven duhovnega razvoja, različne osebnostne in značajske poteze, nagnjenost k zlorabam in kompulzivnost, pa tudi posameznikovi pogledi na duhovništvo. Pomemben dejavnik, ki lahko stresno vpliva na duhovnika, je v tem primeru tudi način, na katerega dojema svoj položaj znotraj organizacije, v kateri deluje (Sperry 2008, 85–87). **Organizacijska dinamika** tako vključuje strukturne in kulturne vidike verske organizacije, ki lahko znatno vplivajo na duhovnikovo zdravstveno stanje. Organizacijski dejavniki pomembno vplivajo na vedenje in stališča članov organizacije (Sperry 2008, 87). »Model cerkvene organizacije je že sam po sebi vir stresa, ki ga doživljajo njeni duhovniki in vzrok zanj« (Soroka v Sperry 2008, 88). Poleg tega ima pomemben vpliv še razporeditev vlog v organizaciji, ki se nanaša na to, kako so naloge in dolžnosti opredeljene, organizirane in razdeljene konkretno v organizaciji. Struktura vloge je lahko vir stresa, kadar pride med vlogo, ki je duhovniku dodeljena, ter duhovnikovo osebnostjo do konflikta, v primeru, ko njegovi osebni nazori niso skladni z interesi organizacije. Prav tako lahko pride pri duhovnikih do dvomnosti njihove vloge, če doživljajo pomanjkanje informacij, ki so pomembne za opravljanje njihove vloge. To povzroča občutje nezadovoljstva na delovnem mestu. Hierarhičnost in centralizirani pristop cerkve pri odločanju povzroča pri duhovnikih občutek nemoči, stres in posledično tudi zdravstvene težave. Hkrati pa naj bi cerkvena kultura dajala duhovnikom občutek, da so do marsičesa upravičeni, in da je dovzetna za zlorabe. Ta dovzetnost se nanaša na organizacijsko dinamiko, ki vzpodbuja in opravičuje zlorabe (Sperry 2008, 88–90). Naslednji pomemben dejavnik, ki lahko vzpodbuja neprimerno spolno vedenje duhovnika, je **služba, ki mu je dodeljena**, saj lahko specifične zahteve in pričakovanja v duhovniškem poklicu pomembno prispevajo k stresu. **Odnosi** so naslednji dejavnik, ki igra tukaj zelo pomembno vlogo. Po njihovi kakovosti in tipu je mogoče sklepati na duhovnikovo splošno zdravje in dobro počutje, od tu pa tudi na njegovo nagnjenost k spolnim prestopkom. Duhovniki postanejo čedalje bolj ranljivi in dovzetni za neravnovesje v svojem življenju, kadar kultura delovanja njihove verske organizacije zahteva intenzivno vključenost, aktivno predanost. Problem se lahko pojavi predvsem pri duhovnikih, ki delujejo v župnijah, saj se od njih zahteva posebna predanost in vključenost v odnose s farani, kar lahko zabriše njegovo osebnostno mejo, če duhovnik ne zavaruje svoje integritete pravočasno. Tukaj igrajo pomembno vlogo odnosi moči, pri čemer je moč duhovnika večja od osebnostne moči farana. Kadar pride

so spolnega odnosa med tema dvema, gre za zlorabo moči s strani duhovnika (Sperry 2008, 92–94).

Cilj zlorablajočega vedenja je prevzeti nadzor nad tem, kako drugi razmišljajo in čutijo. Ta cilj je posledica enega glavnih dejavnikov pri spolnih prestopkih med duhovščino po Dukru in Falkenheimu (v Sperry 2008, 109) – narcisizma. V najhujši obliki gre za narcisistično osebnostno motnjo, katere glavne značilnosti so občutek upravičenosti do česarkoli, nenehna potreba po občudovanosti, izkoriščevalska narava. Ko na človeka vplivajo stresorji, kot so staranje, nenadzorovanje,..., pride do krize, ki vodi v pretirano ukvarjanje z utrjevanjem svoje moči, ugleda, položaja, to pa v življenje v iluziji o upravičenosti do vsega in podrejenosti drugih. Pri spolnih prestopkih duhovnikov z narcisistično osebnostjo sta izkoriščanje in prisila nekaj povsem običajnega (Sperry 2008, 106).

5.3 VZROKI ZLORAB PRI DUHOVNIKI

Na podlagi preučevanja 473 ameriških duhovnikov, ki so zlorabljali mladoletne, je podobno nekdanji ameriški duhovnik Richard Sipe razdelil zlorablajoče duhovnike v štiri skupine, pri čemer pa vsi štirje ključi zlorabljanja, kot jih poimenuje, niso nujno genetsko pogojeni. K zlorablajočemu vedenju prve skupine vodi genetski ključ. Za duhovnike, ki so uvrščeni v to skupino, je značilna genetska predisponiranost za spolno privlačnost do ljudi določene starosti, običajno zaradi stopnje intelektualnega razvoja. Če se tak človek preda spolnosti, bo izbral svoj spolni objekt skladno s svojo razvitostjo in spolno orientiranostjo (Sipe 1995, 12–14).

Vsekakor pa ni samo narava tista, ki določa spolno privlačnost do mladoletnih, tukaj so še spolne izkušnje, predvsem zelo zgodnje, ki lahko delujejo travmatično. Še posebej, če gre za izkušnje zlorab. Te lahko vplivajo na posameznikovo stagnacijo na določeni stopnji seksualnega razvoja in skladno s tem si potem ta izbira mladoletne spolne objekte podobne starosti. Velik del proučenih duhovnikov pedofilov oziroma efebofilov je bilo v otroštvu ali mladostništvu žrtev zlorab duhovnikov. Sipe poudarja, da jih večina od teh ne postane zlorabljevalcev, ampak dejstvo, da pa jih veliko postane, kaže na pomembnost zgodnjih seksualnih izkušenj in njihovo povezanost z odločanjem za celibat (Sipe 1995, 15–17).

Tretja Sipova skupina duhovnikov, ki zlorabljuje otroke, ne zadošča nobeni od psihiatričnih kategorij. Gre za popolnoma kleriško skupino, pri kateri se je vzorec zlorabljujočega vedenja razvil zaradi določene situacije, v kateri se je zlorabljujoči znašel. Gre za duhovnike, ki so odlično vpleteni v kleriško okolje, zavoljo tega pa so se morali odreči svoji spolnosti. V svetu, ki mu pripadajo, prevladujejo samo moški, idealna in edina ženska, ki jo častijo, je sveta mati oziroma devica, ki jim je kot objekt spolnih fantazij prepovedana. S tega vidika odraščajočim dečkom ženske predstavljajo grožnjo, zato se jih izogibajo, radi pa se dokazujejo s pripadnostjo lastnemu spolu. Znotraj cerkvene strukture mladostniki skladno s temi predstavami dozori. V takem okolju pa se tudi tisti moški, ki niso gensko ali psihodinamično predisponirani, zapletejo v seksualna razmerja z mladostniki. Običajno gre v takih razmerjih za obojestransko korist. Vedenje teh duhovnikov običajno ni škodljivo in je proizvod cerkvenega sistema (Sipe 1995, 18–19).

Edina kategorija, ki definira zadnjo, četrto skupino, je moralna. Duhovniki, ki sodijo v to skupino, niso zgolj posledica sistema, ampak so tisti, ki poskrbijo, da sistem deluje. Zavestno se v spolne odnose z mladoletnimi vpletajo preprosto zato, ker tako hočejo, ker je to v nasprotju s tem, kar naj bi in kar smejo storiti. Namenoma grešijo. Takšni primeri le redko pridejo na dan (Sipe 1995, 22).

Najbrž bi se v prvih dveh skupinah zlorabljujoče vedenje pri teh moških pojavilo tudi, če ne bi bili zavezani celibatu, glede na to, da je njihovo vedenje vnaprej pogojeno. Kot je prepričan avtor, pa pri drugih dveh skupinah v življenju zunaj cerkvenega sistema ne bi prišlo do spolnih odnosov z mladoletnimi oziroma bi se to zgodilo redko. Torej lahko sklepamo, da se je pri teh primerih spolno zlorabljanje pojavilo zgolj zaradi napačnega delovanja sistema cerkve.

Vedeti je treba, da se Sipeovi izsledki raziskav nanašajo predvsem na duhovnike, ki trpijo za psihološkimi težavami. Informacije je večinoma zbiral od in o duhovnikih, ki so že deležni psihoterapije. Nasprotno pa raziskava Hoenkamp-Bisschopsove vključuje duhovnike, ki ne izstopajo iz povprečja in so po psihičnem zdravju nad povprečjem (Hoenkamp-Bisschops 1992, 328).

5.4 DUHOVNIŠKI CELIBAT IN DUŠEVNO ZDRAVJE

Hoenkamp-Bisschopsova je leta 1992 izvedla raziskavo med nizozemskimi duhovniki, z namenom, da bi pridobili boljši vpogled v psihodinamiko tistih, ki živijo v celibatu. S 24-imi duhovniki različnih starosti, ki niso preveč izstopali iz povprečja, so izvedli globinske intervjuje. V njihovih analizah se je kmalu izkazalo, da imajo vprašani zelo različen pogled na celibat in da igra v njihovih življenjih različne vloge. Z obveznostjo celibata se spopadajo v glavnem na tri načine.

V prvo skupino sodijo tisti, ki niso več mogli in ne upoštevajo celibata in so se na določeni točki v življenju odločili za dolgotrajno, zunanjo, spolno zvezo, ne da bi s partnerjem živeli skupaj. Zanje je obveza celibata nekaj, česar ne morejo ali nočejo izpolnjevati in so jo porinili na stran. Kljub temu pa ima zanje celibat kot način življenja še vedno poseben pomen, vendar ne kot obveza. Duhovniki, ki sodijo v to skupino, so se zavezali k celibatu, ne da bi v resnici vedeli, kaj to pomeni. Po nekaj letih so ugotovili, da obstaja tudi nežnejši spol. Zaradi potrebe po bližini, toplini in varnosti so se zapletli v razmerje. Na ta način so odkrili in razvili svojo seksualnost. Čeprav so se ti duhovniki sprijaznili s tem, da niso sposobni živeti v celibatu, pa zaradi naklonjenosti do faranov in ljubezni do boga, ne izstopijo iz kleriškega stanu.

V drugo skupino sodijo tisti, ki živijo brez spolnih zvez in izpolnjujejo zahtevo po celibatu. Vendar ne zato, ker mislijo, da morajo, pač pa zato, ker celibat sovпада z njihovim osebnostnim »make-upom«. Zlahka se uskladijo z zahtevo po celibatu, saj se za ta način življenja odločijo s srcem. Vendar moški iz te skupine postanejo duhovniki šele pozneje. Običajno gre za nekdanje študente teologije, ki so se med izobraževanjem srečali s svojimi pomanjkljivostmi in pridobili veliko znanja o sebi. Po študiju so se raje kot za duhovništvo odločili za pastoralno delo in kmalu spoznali, da jih njihovo delo ter služenje ljudem in bogu tako izpolnjuje, da so sposobni živeti brez partnerja. Pri tej skupini je odločitev za celibat pred odločitvijo za duhovništvo. Celibat zanje ni obveza, pač pa osebna odločitev. Tudi ta skupina se srečuje z zaljubljenostjo, vendar je zanje celibat na prvem mestu. Ta pa bi bil zanje neznosen brez pomoči dobrih prijateljev in družinskih članov, ki jim stojijo ob strani, jih razumejo in podpirajo. Iz teh odnosov tudi črpajo potrebno bližino in toplino.

V tretjo skupino sodijo tisti, ki se ne morejo odločiti. Ne odločijo se za zvezo, ker želijo delovati v skladu s predpisi. Hkrati pa tudi ne morejo živeti celibatskega

življenja, ker je to zanje pretežno. Tako igra obveza celibata v njihovem življenju zelo veliko vlogo. Nanj gledajo kot na neizbežno posledico tega, da so postali duhovniki. V letih po ordinaciji jim je postopoma začelo postajati jasno, kaj je celibat. Takrat ponavadi začnejo zatirati čustva, ki jih gojijo do nekoga in se tako izognejo intimnemu razmerju. Lahko pa jim, kljub trudu, to ne uspe. To vodi v občasne afere, ki so bolj ali manj proti njihovi volji. Na ravni vesti želijo delovati po pravilih in skladno s pričakovanji drugih. Zaradi nenehnega spopadanja s celibatom in s samim s seboj takim duhovnikom običajno zmanjka energije za učinkovito služenje drugim. Ta skupina zajema kar polovico respondentov in je tako tudi največja.

Želja po spolnosti je običajno razumljena kot potreba po genitalni spolnosti, pa vendar ni samo to, v resnici predstavlja potrebo po seksualni identiteti, samospoštovanju in intimnosti. Človeku, ki ima te potrebe zadovoljene, celibat kot spolna vzdržnost ni škodljiv. Duhovniški celibat pa je več kot le spolna vzdržnost, je tudi neporočenost. Življenjska prikrajšanost za partnerja pomeni odsotnost zelo pomembnih povratnih informacij o sebi, torej o lastni osebni rasti. Trenja, ki jih imamo s svojimi bližnjimi, nas običajno učijo dragocenega vpogleda v lastno osebnost. Samsko življenje prinaša tveganje, da oseba ne zraste in ne dozori do te mere, kot lahko v življenju v dvoje. Starejši kot so duhovniki, večja je lahko zaskrbljenost, saj so odraščali v atmosferi, v kateri sta bila intimnost in osebno prijateljstvo ne samo nezaželeni, pač pa celo prepovedana. Zaradi pomanjkanja osebnih odnosov in bližine, duhovniki velikokrat opustijo celibat. Iz vsega tega Bisschopsova sklepa, da lahko odsotnost življenjskega sopotnika resno ogrozi duševno zdravje, zlasti manj zrelih duhovnikov. Intimnost in spolni odnos sta, predvsem pri moških, zelo povezana. Dejstvo, da je celibat obveza in način, kako se ga izvaja, predstavlja nevarnost za psihično dobrobit duhovnikov. Kot že omenjeno, je problem, zaradi drugačnega procesa, ki je pripeljal do duhovniškega stanu, pri starejših duhovnikih toliko večji. Ti so se namreč zaradi narave študija bogoslovja morali odločiti za duhovniški poklic že pri 25. letih, kar je bilo za takšno odločitev razmeroma zgodaj. Pozneje, ko se je študij bogoslovja preoblikoval v teološki študij in tako postal dostopen tudi za tiste, ki niso nameravali postati duhovniki, se je veliko teologov, ki so delali kot kateheti ali pastoralni delavci, kot smo videli zgoraj, šele pozneje odločilo za duhovniški poklic, potem ko so se že odločili za življenje v celibatu in so zato dosegli tudi potrebno čustveno zrelost. Končni aspekt celibata je ta, da gre za doživljenjsko odločitev: zaobljuba k celibatu je nepreklicna. S psihološkega stališča pa je treba upoštevati, da se človek skozi življenje razvija tudi v psihološkem smislu, kar

pomeni, da lahko v določenem trenutku pride do spoznanja, da celibat zanj ni več pot srca. Če se odločijo, da prekinejo zaobljubo, potem to pomeni, da so prisiljeni opustiti svoj duhovniški poklic, ki ga z ljubeznijo opravljajo. Takšna situacija je zaradi notranjih bojev za duhovnikovo duševno zdravje tudi škodljiva (Hoenkamp-Bisschops 1992, 327–336).

5.5 HOMOSEKSUALNOST – VZROK ODLOČITVE ZA CELIBAT ALI POSLEDICA CELIBATA

Homoseksualnost je med duhovniki dosti pogostejša kot med moškimi v ostali populaciji. Sipe piše, da je med katoliškimi duhovniki v ZDA kar petnajst odstotkov teh vpletenih v homoseksualna razmerja ali pa eksperimentirajo v homoseksualnih odnosih. 2 % duhovniške populacije naj bi bila pedofilov, od katerih ima tretjina raje dečke. Med pedofili v običajni populaciji je odstotek tistih, ki raje občujejo z deklicami, večji. 4 % duhovniške populacije predstavljajo duhovniki, ki so seksualno vpleteni v odnose z adolescenti, večinoma istega spola (Sipe 1995, 28). Prav tako tudi irska Komisija za raziskovanje spolnih zlorab otrok v svojem poročilu ugotavlja, da so spolne zlorabe lastne predvsem fantovskim institucijam. V dekliških institucijah je stanje povsem drugačno. Deklice so bile bolj zlorabljanke izven institucij in spolne zlorabe v dekliških šolah niso bile značilne (The Commission to Inquire into Child Abuse 2009).

Tudi Vatikan je septembra lani sam priznal podobno, ko je izjavil, da »duhovniki, ki sodelujejo pri spolnih zlorabah otrok, niso pedofili, ampak homoseksualci, ki jih privlačijo mladi moški, stari od 11 do 17 let« (24ur.com 2009). Vendar Sipe opozarja, da to še zdaleč ne pomeni, da gre pri teh duhovnikih, ki zlorablajo mladoletne fante in otroke istega spola, za homoseksualno orientirane moške. Večina jih je heteroseksualcev (1995, 28). Ugotavlja, da se v celibatnem sistemu RKC homoseksualnost pojavlja na tri načine: prvič in predvsem se pojavlja kot posledica delovanja sistema, drugič, pri duhovnikih, ki jim je homoseksualnost prirojena in tretjič, pri duhovnikih, ki so heteroseksualci, pa se homoseksualno vedejo. Moški se lahko odločajo za sprejetje duhovniškega celibata ne glede na spolno orientiranost. Klic, milost in izvajanje celibata so lahko pri obojih, tako homoseksualcih kot pri heteroseksualcih, enaki, vendar je sistem duhovništva, v katerega so vključeni, homosocialen. Kar pomeni, da gre za sistem, ki je omejen samo na en spol. Za

homoseksualno usmerjene je to okolje toliko bolj naravno. Heteroseksualni moški pa bodisi vztrajajo v celibatu, kar uspe le redkim, ali pa se, skladno s situacijo, zapletejo v seksualno razmerje z istim spolom (Sipe 1995, 92–95).

Berry in Renner v svoji knjigi ponudita dve verjetni razlagi za tolikšno prisotnost homoseksualcev med katoliškimi duhovniki. Prva so množični izstopi iz kleriškega stanu, do katerih je prišlo z uzakonjenjem obveznega celibata. Navajata, da je v 70. letih 19. stoletja vsak mesec v ZDA približno sto duhovnikov zapustilo duhovniški stan, večinoma, da bi se poročili, tako se je delež homoseksualcev med možmi, ki so ostali, povečeval (2004, 33). Drugi razlog je sprememba pojmovanja homoseksualnosti v psihiatriji. Leta 1973 je ameriško psihiatrično združenje homoseksualnost odstranilo s seznama mentalnih motenj. Takrat so cerkveni dostojanstveniki v kleriški stan začeli sprejemati tudi tiste kandidate, ki so jih smatrali za geje, vendar s predpostavko o sprejetju čistosti (Berry in Renner 2004, 34).

Da je cerkev raj za homoseksualce, je v nekem intervjuju dejala tudi Uta Ranke-Heinemann, ki meni, da že sama »struktura Rimskokatoliške cerkve favorizira homoseksualnost« (Ranke-Heinemann v Daubenspeck 2004). To potrjuje dejstvo, da »imajo tisti duhovniki, ki niso imeli nikoli afere z žensko, najboljše možnosti, da napredujejo v karieri« (prav tam).

Očitno je torej najslabša možna kršitev zapovedi celibata odnos z žensko in je bolje, da javnost izve za homoseksualne in pedofilske afere, kot pa da bi se ji v vsej razsežnosti razkrila duhovniška intimna razmerja s predstavnicami v cerkvi manjvrednega spola. S takšnim razmišljanjem Sandsova namiguje, da je morda zaradi teh razlogov homoseksualnost zgolj bolj izpostavljena, ne pa dejansko tudi tako nadpovprečno praticirana, kot se zdi na prvi pogled. Hoče opozoriti na to, da so spolne zlorabe žensk s strani duhovščine premalo izpostavljene. Meni, da je čedalje bolj očitno, da cerkev zavrača pritožbe žensk in podobno premalo poroča o zlorabah deklic. Po nekaterih navedbah naj bi bila med zlorabljenimi otroki celo ena tretjina deklic (Sands 2003, 79) in ne le 20 %, kot pričajo druge raziskave (Sipe 1995). Vzroka za to sta lahko dva. Prvi je ta, da se zlorabam žensk ne posveča tolikšne pozornosti, saj šteje zloraba ženske v Katoliški cerkvi za nekaj »normalnega«, medtem ko je istospolni odnos oziroma zloraba otroka nekaj »nenormalnega« in podobno so zlorabe dečkov deležne večje pozornosti tudi v javnosti. Drugi razlog je ta, da so v Katoliški cerkvi prisotni večinoma moški, tako dečki že od malega sodelujejo pri različnih obredih kot ministrantje in so tako bolj na dosegu roke. Kljub pogostosti homoseksualnosti med

duhovniki Sandsova poudarja, da homoseksualnost nima nobene zveze s spolnimi zlorabami otrok, prej bi lahko trdili, da je pedofilija značilnost heteroseksualcev, saj gre v večini primerov za zlorabe deklic s strani moških. Prepričana je, da pa je pri obojih nagnjenost k spolnim zlorabam posledica seksualnega razvoja in spolnih izkušenj v otroštvu (Sands 2003, 79–80).

6 KAKO POSTOPA CERKEV ZOPER ZLORABE?

Ker Katoliška cerkev vsakršno spolno občevanje obsoja kot greh, duhovniki pa naj bi že po definiciji živeli v celibatu, se sama zelo nerada sooča z uradnimi sodbami o spolni aktivnosti duhovnikov (Sipe 1995, 30). Vendar ta ignoranca še vedno ne opravičuje spolnih zlorab. Spolno občevanje z mladoletnimi že od nekdaj velja za zločin. Nadlegovanje mladih dečkov je bilo že v času zgodnjega rimskega prava kaznovano s smrtjo (Sipe 1995, 25). V Rimskokatoliški cerkvi pa se je še pred nekaj desetletji o spolnih zlorabah le redko govorilo, tako za zaprtimi vrati kot v javnosti. Cerkevna skrivnost je bila napadena s tem, ko so se primeri spolnih zlorab začeli pojavljati v medijih in sodnih dvoranah. Predvsem mediji so odigrali ključno vlogo pri tem, da so na dan pricurljale številne grozljive zgodbe in pričevanja o spolnih zlorabah za cerkvenimi zidovi, ki jih je cerkev doslej bolj ali manj uspešno prikrivala, pa čeprav je tudi po cerkvenih predpisih spolno nadlegovanje mladoletnih oseb kaznivo dejanje. Tako lahko danes kjer koli na spletu preberemo v nebo vpijoče številke, ki kar kličejo po spremembah cerkvenih doktrin, norm in zakonov. Skladno s tem je bila cerkev dogajanje za lastnimi zidovi prisiljena tudi javno priznati in temu področju danes posveča več pozornosti.

Na področju preiskovanja tovrstnih kaznivih dejanj v svojih vrstah cerkev sodeluje z državnimi institucijami. Za preiskavo domnevnih spolnih zlorab nad mladoletniki, ki naj bi jih zagrešili duhovniki ali drugi pastoralni delavci, ordinariji za svojo škofijo imenujejo posebne pooblaščenca (ti so hkrati kontaktne osebe za državne organe pregona), v pomoč pa jim lahko dajo tudi strokovne sodelavce, kot so psihologi, psihoterapevti, zdravniki, pravniki in teologi (duhovniki ali laiki obeh spolov). Za dokazano kaznivo dejanje cerkev s kazenskopravno sodbo cerkvenega sodišča ali kazenskim dekretom, ki ga izda Kongregacija za nauk vere oziroma škof ordinarij, naloži cerkveno kazen, ki seže do izključitve iz kleriškega stanu (Štefanič 2006).

»V primeru kršitve celibata, predvsem pa v primeru vztrajnega in trajnega življenja v nedovoljeni partnerski zvezi (tudi homoseksualni), predstojnik duhovnika ali redovnika najprej posvari, če pa se ne poboljša, lahko sledi konkretna kazen z odvzemom cerkvene službe in s prepovedjo opravljanja duhovniškega poslanstva« (Saje 2007). A kljub temu se zdi, da predvidene kazni doletijo le malokoga ali pa preteče ogromno časa, preden cerkvenim služabnikom, ki s svojim početjem kršijo tako svete norme kot posvetne zakone, to tudi dokažejo.

Predvsem! v primeru življenja v nedovoljeni partnerski zvezi cerkev ukrepa. Očitno »samo« kršitev celibata, če je ta storjena izven partnerske zveze, ni vredna tolikšne pozornosti, četudi gre za primer spolne zlorabe otroka. Ali pa spolna zloraba otroka ne šteje za kršitev celibata!? Če sklepamo iz zgoraj navedenih besed Andreja Sajeta, duhovnika, za katerega se ugotovi, da živi v nezakonski zvezi, skoraj gotovo doleti odvzem duhovniške službe in prepoved opravljanja duhovniškega poklica. Pri ravnanju s spolnimi delikventi pa se zdi cerkev malo bolj popustljiva.

Kaj se zgodi z duhovnikom, ki ga sumijo spolne zlorabe mladoletne osebe ali pubertetnika? Vsaj pri nas običajno nič. V najboljšem primeru ga premestijo v novo župnijo in mu tako na razpolago ponudijo nove žrtve. Običajno pedofilov cerkev tudi ne prijavi pristojnim oblastem, če pa že pride do sodnega postopka, se s takimi duhovniki ravna v rokavicah. Zanje, recimo, ne veljajo enaka pravila kot za ostale državljane, obdolžene enakega kaznivnega dejanja. Zakaj je, recimo, Peter Rakuš, bolj znan kot »Ptujski Fritzl«, ki je več let spolno zlorabljal svojo hčer, takoj ko je bil obdolžen, odšel sedet v mariborski zapor, od koder so ga do obsodbe vozili na sodne obravnave, razvpiti župnik Franc Frantar pa se, kljub pravnomočni obsodbi na pet let zavora, še vedno prosto giblje, čeprav bi moral že zdavnaj sedeti v zaporu!? Preprosto ni logično.

V zvezi z zadevo Karla Jošta, župnika iz Artič, ki naj bi leta 1990 v prostorih župnišča zlorabil takrat 7-letno deklico, je njen zagovornik Rok Čeferin, po navedbah Dnevnika, odškodninsko tožbo naslovil na cerkvene oblasti, kot Joštovega delodajalca. Zastopniki Cerkve so njegove navedbe zavrnil, v odgovoru na tožbo pa med drugim zapisali, da pokojnemu duhovniku krivda ni bila dokazana, kar je pogoj za odškodninsko odgovornost. In kar je še bolj sporno, ocenili so tudi, da Karl Jošt domnevnih kaznivih dejanj ni storil »v funkciji delavca – duhovnika«, zato se jim zdi povsem nedopustna domneva tožnika, da je bilo župnikovo ravnanje »storjeno pri delu ali v zvezi z delom« (Berdon 2009).

Tukaj se kar samo vsiljuje razmišljanje, da se, če že pristanemo na to, da se zloraba ni zgodila med duhovnikovim delom, potem duhovniki, medtem ko ne mašujejo ali pač niso vključeni v obrede, niso dolžni več držati svojih zaobljub in dogem, ki jih predpisuje njihov delodajalec. Je torej potemtakem spolni odnos oziroma v tem primeru zloraba, ki je duhovnik ne prakticira v mašnem oblačilu, dopustna!? Mar ni duhovništvo način življenja in ne zgolj nekaj ur trajajoča služba, kot skuša v tem odgovoru prikazati Joštov »delodajalec«.

7 KLICI PO SPREMEMBAH V RIMSKOKATOLIŠKI CERKVI

S cerkvenega vidika je celibat cerkvenopravna in ne božjepravna določba. Za božjepravna določila velja, da so nespremenljiva, »cerkvenopravna pa se morejo spremeniti ali odpraviti, če jih cerkev, upoštevajoč drugačne zgodovinske, družbene in druge okoliščine, za take tudi prepozna« (Saje 2007). Pa jih, kot kaže, ne!

Množice zlorabljenih in izkoriščenih otrok, mladostnikov in žensk, niso okoliščina, ki bi predstavnike vesoljne cerkve prepričala v to, da je za cerkvenimi zidovi nekaj hudo narobe. Veliko število duhovnikov, ki so izstopili iz kleriškega stanu, množica tistih duhovnikov, ki opozarjajo, da je treba nekaj spremeniti, ki priznavajo, da njihova stališča glede spolnosti in njihova dejanja niso skladna s tem, kar od njih zahteva cerkev, tudi ni zadostna okoliščina. Liberalizacija in demokratizacija spolnosti spolnih vlog tudi nista družbena okoliščina, zaradi katere bi se cerkev odpovedala svojemu oklepu. Očitno cerkev teh okoliščin, ki vedno glasneje kličejo po ponovnem premisleku in reorganizaciji cerkvenih vrednot in stališč, pač ne prepozna kot zadostnih za spremembo, še zdaleč ne za spremembo cerkvenopravnih določb.

Vendar ti klici po odpravi celibata s strani duhovščine niso lastni samo sodobni družbi, ampak, kot pravi Denzler, ta pritoževanja in klici po odpravi spolne vzdržnosti duhovnikov niso, vse, odkar je celibat postal predmet razprave na koncilih, nikoli potihnili (1993, 146). Največ razburjenja ter nestrinjanja je vsekakor sprožila uzakonitev celibata in s tem popolna prepoved poročanja duhovnikov na 2. lateranskem koncilu. Takrat sta pismo o kontroli rojstev in antični celibatni zakon od kleriškega stanu odvrnila tisoče potencialnih duhovnikov. Število semeniščnikov je naglo upadlo,

prav tako je množica mož zapustila kleriški stan. Irska je med letoma 1970 in 1995 izgubila 35 odstotkov duhovnikov in nun, vpis na bogoslovje je upadel za okoli 80 odstotkov. Tudi ZDA so poročale o podobnih izgubah. Povečevanje števila ostarelih duhovnikov in upadanje števila novih semeniščnikov sta v ameriških škofijah v 60. letih predstavljala velik problem, ki je zasenčil celo trenja, ki so nastajala zaradi širjenja gejevske kulture med duhovniki (Berry in Renner 2004, 33).

Da bi lahko v Vatikanu razmislili o omejitvi celibata, danes pozivajo tudi nekateri predstavniki rimske kurije, med najglasnejšimi je brazilski kardinal Claudio Hummes, tesni zaveznik papeža Benedikta XVI., leta 2006 izvoljen za prefekta kongregacije duhovnikov, ki je istega leta v pogovoru za brazilski častnik Estado de Sao Paulo poudaril, da bi lahko cerkev o celibatu znova razmislila. Po njegovih besedah namreč »celibat duhovnikov ni dogma, ampak vedenjska norma« in cerkev po njegovem mnenju »ni nepremakljiva« (Dnevnik 2006b). V nekem intervjuju za Mladino lahko preberemo misel duhovnika, ki je želel ostati skrit za lažnim imenom in je povedal naslednje: »Zaobljuba čistosti, se pravi celibatu in spolni vzdržnosti, je po mojem prepričanju nasilje nad božjo voljo in človeško naravo. Na primer že laiki namreč vedo, da so bili vsi Jezusovi apostoli oženjeni in da cerkev na celibatu vztraja izključno zaradi izogibanja materialni in moralni odgovornosti« (Modic 2006a).

Ob novih spolnih škandalih, ki so letos izbruhnili v Katoliški cerkvi v Nemčiji in Avstriji, se je znova oglasil stari kritik cerkvenih doktrin in praks Hans Küng. Temu švicarskemu duhovniku, teologu, filozofu in predavatelju je Rimskokatoliška cerkev leta 1979 odvzela licenco za poučevanje teologije, ker je kritiziral njeno doktrino o papeški nezmotljivosti, a je kljub temu ostal duhovnik. V francoskem Le Mondeu je bil konec februarja letos objavljen članek, v katerem Küng Rimskokatoliško cerkev obtožuje, da je za spolne zlorabe, ki so se dogajale za njenimi zidovi, kriva sama. Meni namreč, da so spolne zlorabe, katerih odkrivanju smo priča v zadnjem času, posledica obvezanega celibata in so neposredno povezane s katoliškim odnosom do spolnosti. Ne trdi, da je celibat eden in edini vzrok zlorab v RKC, vendar ga opisuje kot enega pomembnejših in strukturno odločilnih dejavnikov, ki vplivajo na način, na katerega se prakticira spolnost v cerkvi. Prepričan je, da bi moral imeti vsak duhovnik, tako kot je to, kljub lastnemu celibatu, v Stari zavezi dopuščal tudi sam Pavel, pravico do svobodne odločitve glede življenja v celibatu. S tem, ko poudarja, da so bili tudi apostoli poročeni, pa zato njihova duhovniška služba ni trpela, želi spomniti na tisoče duhovnikov, ki so protestirali ob uzakonitvi celibata v 12. stoletju. Obvezen celibat je

po njegovem mnenju glavni vzrok za današnje katastrofalno pomanjkanje duhovnikov, za usodno zanemarjanje evharističnih obredov in tragično pomanjkanje laičnega duhovništva med posamezniki na različnih področjih. Rešitev vidi v odpravi pravila celibata, ki je po njegovem mnenju korenina vseh teh nadlog in v ordinaciji žensk. Prepričan je, da škofje vedo, da je to rešitev za probleme, s katerimi se RKC sooča, vendar niso dovolj pogumni, da bi o tem spregovorili na glas (Gledhill, 2010).

Da celibat med katoliškimi duhovniki nikakor ni sprejet kot nekaj samoumevnega, pričajo številne raziskave. Raziskava univerze v Postdamu, ki je zajela 800 duhovnikov iz različnih katoliških redov, je pokazala, da se tudi na Poljskem, ki velja za eno najbolj vernih držav na svetu, katoliški duhovniki vse težje odločajo za celibat. Več kot polovica si jih želi soprogo in otroke, tretjina pa jih je priznala, da se niso mogli upreti posvetnim skušnjavam in so celo imeli intimne odnose z žensko (MMC RTVSLO 2009). Nekaj podobnega so pokazale tudi ankete na Hrvaškem, kjer naj bi odpravo celibata podpiral vsak drugi duhovnik (Modic 2006a). Da se veliko duhovnikov odloči zapustiti duhovniško službo, pričajo ocene, da naj bi od leta 1965 v ZDA 20.000 duhovnikov zapustilo duhovniški stan in da jih je po vsem svetu v istem obdobju to storilo od 80 do 100 tisoč, predvsem z namenom, da bi se poročili (Sipe 1995, 90).

Zaradi številnih afer, ki prihajajo na dan, spremembe v cerkvi zahtevajo tudi verniki. Leta 1995, kmalu po razkritju pedofilske preteklosti avstrijskega nadškofa in kardinala Hansa Hermanna Groerja, je pol milijona avstrijskih vernikov podpisalo zahtevo po spremembah v Rimskokatoliški cerkvi. Zavzeli so se za odpravo celibata, za enakopravnost žensk v cerkvi in za posodobitev cerkvene spolne morale, ki prepoveduje kondome in kontracepcijo nasploh. Papež Janez Pavel II. ni niti trznil (Modic 2006a).

7.1 VLADAVINA PAPEŽA JANEZA PAVLA II.

Vendarle, ko so šle zadeve tako daleč, predvsem so temu botrovala šokantna odkritja spolnih zlorab med ameriškimi duhovniki, se je cerkev morala nehati sprenevedati. Kljub vztrajnemu upiranju je prejšnji papež zaradi naraščajoče krize in vedno manjšega zaupanja vernikov aprila 2002 k sebi le poklical ameriške kardinale in jih nagovoril z naslednjimi besedami: »Zlorabe, ki so povzročile krizo cerkve, so po vseh pravilih napaka in jih družba upravičeno šteje za kriminalna dejanja/.../Prav tako

so grozljiv greh v očeh boga.« Dodal je še, da do žrtev in njihovih družin občuti globoko sočutje in skrb. In izrekel svojo najbolj odločno izjavo doslej, povezano s spolnimi zlorabami: »Ljudje morajo vedeti, da v duhovniškem poklicu in religijskem življenju ni prostora za takšne, ki škodujejo mladim.« Službeno poročilo, ki so ga prejeli novinarji po tem srečanju, je pokazalo na notranja razhajanja med udeleženci srečanja. Glavno sporočilo tega je bilo, da je celibat »božji dar cerkvi« in da je naloga pastorejv spodbujanje »pravilnega moralnega poučevanja« in »grajanje tistih, ki delujejo v nasprotju s tem« (Berry in Renner 2004, 289–290).

Kako učinkovito je bilo to spopadanje Vatikana s krizo, je kmalu postalo jasno. Anketa časnika USA Today je pokazala, da 87 odstotkov anketiranih katolikov želi, da škofje, ki so skrivali nadlegovalce otrok, nemudoma odstopijo. A škofa lahko odstavi le papež, ampak Janez Pavel II. ni bil v stanju ali pa se mu ni zdelo nujno, da bi kaj takega storil, sklepata Berry in Renner (2004, 291).

Cerkveni visoki dostojanstveniki so v odnosu do spolnih zlorab posnemali odzive takratnega papeža: molči, zanikaj, opraviči se, če je potrebno, in ko si v dvomih, napadi sporočevalca. Tako je veliko podobnih primerov, kot je Groerjev, ostalo skritih. Tako očitno to poteka že stoletja. Z zaprtimi dialogi o celibatu, kontroli rojstev in ženski duhovščini je namreč papež Janez Pavel II. zatrl vsakršne možnosti za spremembe, ko jih je cerkev najbolj potrebovala (Berry in Renner 2004, 280).

Papež, ki se je zavzemal za odpravo diktatorskih režimov, je hkrati obrnil hrbet človekovim pravicam znotraj cerkve. Še toliko bolj paradoksalno je, če pomislimo na celo vrsto javnih opravičil in pozivov kristjanom, da naj priznajo vse temne odlomke v naši zgodovini. Noben papež ni bil tako vizionarski in tako vztrajen, ko je zahteval, da ljudje razmislijo o svojih grehih in da bi bilo treba cerkev očistiti grehov njenih otrok (Berry in Renner 2004, 300), medtem ko so se prav v tej cerkvi dogajali grozljivi zločini zoper osnovne človekove in, kar je še huje, otrokove pravice, ki ne da jih cerkev ni priznala, celo prikrivala jih je. Papež Janez Pavel II. je s svojimi stališči in nedejanji svojemu nasledniku zapustil cerkev na trhlih temeljih, ki jih majejo duhovi številnih žrtev spolnih zlorab in še bolj notranja nesoglasja ter nestrinjanja kar zadeva celibat. Prav na področju modernizacije se je od novega papeža veliko pričakovalo.

7.2 BENEDIKT XVI. OHRANJA CELIBAT

A se je kaj kmalu izkazalo, da takšnih sprememb v Katoliški cerkvi tudi v eri novega papeža ne gre pričakovati. Ta je že veliko pred svojim papeževanjem začel sooblikovati neomajno konzervativno trdnjavo proti reformam nastrojene cerkve. Na II. vatikanskem koncilu je kot strokovnjak za teološka vprašanja sodeloval kot svetovalec kölnskega kardinala Fringsa. Konec 60. let so ga študentska gibanja vzpodbudila, da se je začel zavzemati za konzervativna stališča cerkve. Marca 1977 je postal münchenški škof in leta 1981 ga je Janez Pavel II. imenoval za prefekta kongregacije za nauk vere, ki velja za enega najpomembnejših položajev znotraj svetega sedeža, in jo je vodil do papeževe smrti (MMC RTVSLO 2005). Kongregacijo za nauk vere je leta 1542 ustanovil papež Pavel III. Sprva se je imenovala Posvečena kongregacija za univerzalno inkvizicijo in je bila prva od devetih kongregacij rimske kurije. Njena naloga je bila braniti cerkev pred heretiki (Uradna spletna stran Vatikana). Kot tesen sodelavec nekdanjega papeža je Ratzinger hitro postal znan po svojih konzervativnih stališčih. »Vseskozi je nasprotoval pohlepu in samozadostnosti v cerkvi in je zavračal vse pozive k modernizaciji cerkve. Je nasprotnik odprave celibata v cerkvi in tega, da bi lahko duhovniški poklic opravljale tudi ženske. Leta 1986 je ostro obsodil homoseksualnost in istospolne partnerske zveze« (Cerkovnik 2005). Kot je še enkrat poudaril ob sprejetju nove funkcije, je zanj celibat zapoved in blagoslov, zato ga kljub pomanjkanju duhovnikov v nekaterih državah ne namerava ukiniti (MMC RTVSLO 2005).

Tudi novi primeri spolnih zlorab, ki so pred kratkim prišli na dan v Nemčiji, najbrž na miselnost v Katoliški cerkvi tudi ne bodo imeli velikega vpliva, pa čeprav se je papež nanje odzval, vendar le z ogorčenjem in obsodbo. Nekateri tamkajšnji višji cerkveni funkcionarji pa celo opozarjajo, da se papež spreneveda in je za vse to vedel. Papež ima namreč vpogled v vse cerkvene dokumente in bi se lahko, če bi bilo to seveda v njegovem interesu, pozanimal o dogajanjih za zidovi njegove ustanove, še preden novice o teh početjih pricurljajo v javnost, kjer pa potem v medijih prebiramo in gledamo njegove izjave ogorčenja in obžalovanja. A obžalovanje žrtvam žal ne pomaga veliko. Pa tudi denarne odškodnine najbrž ne. Predvsem bi se morala ob takšnih šokantnih odkritjih cerkev zazreti vase in poiskati rešitev, da do tega ne bi več prihajalo.

8 PRIHODNOST CELIBATA V RIMSKOKATOLIŠKI CERKVI

Georg Denzler je prepričan, da celibat in vera nimata nič skupnega in zato ne vidi razloga, zakaj Katoliška cerkev še vedno vztraja pri tej obliki celibata, torej celibatu kot zakonu, kljub temu, da s tem odvrča mnoge mlade, ki bi se morda v nasprotnem primeru odločili za duhovniški poklic in kljub vsem žrtvam, ki so jih povzročili njeni duhovniki (Denzler 1992, 196–197). »Dvojna morala mnogih klerikov, ki sami ne izpolnjujejo tega, kar glasno zahtevajo od drugih, je spravila celotno katoliško etiko na slab glas,« je prepričan Scwikart (2001, 109).

Večina drugih krščanskih cerkva poudarja, da so tudi duhovniki samo ljudje in da niso nič več od drugih vernikov, zato zanje celibat ni obvezen. Vera njihovih vodilnih pa ni nič bolj vprašljiva zaradi dejstva, da niso zavezani celibatu. Prav tako so predstavniki drugih krščanskih cerkva prepričani, da bi bilo treba tudi v Katoliški cerkvi celibat odpraviti. Prav to je v intervjuju za Mladino dejal evangeličanski škof Geza Erniša:

Katoliška cerkev bi morda morala, enkrat v prihodnosti, odpraviti celibat. Duhovniki naj bi se prostovoljno odločali o poroki in tudi ženske naj bi se samostojno odločale za duhovniški poklic. V Svetem pismu sta oba spola enakopravna, bog je ustvaril enakovredni bitji in nobena institucija na svetu nima pravice do povzdigovanja samo enega spola/.../Toda ta vprašanja, ki postajajo vedno bolj aktualna tudi v Katoliški cerkvi, bodo seveda morala biti rešena tam (Jud 2001).

A kot kaže, v bližnji prihodnosti tovrstnih sprememb v Rimskokatoliški cerkvi ne gre pričakovati. Kljub temu, da je razsvetljen odnos do spolnosti uničil domnevno povezavo med spolno vzdržnostjo in obredno čistostjo, pa da se cerkev tudi ne more več bati za izgubo svojega premoženja z dedovanjem, papež in škofje še vedno, očitno v strahu, da bi poročena duhovščina uničila njihovo moč, odločno nasprotujejo kakršnim koli spremembam mnenja, ki ga delijo s svojimi predhodniki iz dvanajstega stoletja.

Lažje je vztrajati v zakoreninjeni praksi, katere edini namen je ohranjanje nadzora in moči, kot pa resnici pogledati v oči. Lažje se je sprenevedati in zanikati, kot pa enkrat končno priznati lastno zmotljivost in človeškost. Medtem ko se cerkev po eni

strani predstavlja kot zavetnica ubogih in nemočnih, je sama s svojim neomajnim vztrajanjem pri zapovedih in zahtevah, ki so postale same sebi namen, naredila še več ubogih in nemočnih. Medtem ko poziva svoje vernike, da se očistijo svojih grehov, da se spovedujejo in da priznavajo svojo majhnost pred bogom, ne bi bilo napak, da bi še sama storila enako. Za začetek bi bilo morda dovolj le to, da najprej pomete pred svojim pragom.

9 LITERATURA

1. Abbott, Elizabeth. 2000. *A History of Celibacy*. Cambridge: Da Capo Press.
2. Barnett, Antony. 2003. Vatican told bishops to cover up sex abuse. *The Observer*, 17. avgust. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/aug/17/religion.childprotection> (5. februar 2010).
3. Berdon, Sven. 2009. Dve leti po vložitvi odškodninske tožbe proti RKC se zadeva na sodišču ni premaknila z mrtve točke. *Dnevnik*, 25. april. Dostopno prek: www.dnevnik.si (25. april 2009).
4. Berry, Jason in Gerald Renner. 2004. *Vows of Silence. The Abuse of Power in the Papacy of John Paul II*. New York: Free Press.
5. Bradač, Barbara. 2009. Župnik naj bi otipaval dekleta. *Žurnal24*, 10. november. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/novice/zupnik-naj-bi-otipaval-dekleta-148696> (10. november 2009).
6. Brkič, Daniel in Janko Kersnik, ur. 2004. *Družinska medicina na stičišču kultur*. 21. učne delavnice za zdravnike družinske medicine. Ljubljana: Združenje zdravnikov družinske medicine SZD. Dostopno prek: http://www.drmed-mb.org/zborniki/zbornikdm/DM_%20na_%20sticiscu_%20kultur_%2069-84_%20Brkic_%20protestanti.pdf (3. februar 2010).
7. Carr, Bernardine. 2004. Celibacy and the priesthood. *Catholic Answers*, 10. avgust. Dostopno prek: www.catholic.com/library/celibacy_and_the_priesthood.asp (31. 7. 2009).
8. Cerkovnik, Maja. 2005. Prvi papež 21. stoletja je Benedikt XVI. *Slovenska tiskovna agencija*, 19. april. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=932531> (10. februar 2010).
9. Christian Classics Ethereal Library. 2004. *Celibacy*. Dostopno prek: <http://www.ccel.org/s/schaff/encyc/encyc02/htm/iv.vi.ccxx.htm> (10. november 2009).
10. Daubenspeck, Saskia, Max Schultes, Frank Gerken, Christoph Borchers in Helmut Ubben. 2004. *Gespräch mit Uta Ranke-Heinemann am 21. April 2004 in Essen*, 21. april. Dostopno prek: <http://www.auricher-wissenschaftstage.de/rankehein.htm> (3. februar 2010).
11. Denzler, Georg. 1993. *Die Geschichte des Zölibats*. Freiburg im Breisgau: Verlag Herder.

12. *Dnevnik*. 2005. Škofovska sinoda: Celibat ostane, (22. oktober). Dostopno prek: <http://cm.dnevnik.si/novice/svet/147502> (28. februar 2010).
13. --- 2006a. V Vatikanu še niso čisto zaključili z dvomi v celibat, (4. december). Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/215851> (31. julij 2009).
14. --- 2006b. Papež in Vatikan pri celibatu ne popustita, (17. november). Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/212662> (9. januar 2010).
15. --- 2009. Poročilo ameriških škofij: Število prijav spolnih zlorab s strani duhovščine lani za 16 odstotkov višje kot leto prej, (13. marec). Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042251569> (24. januar 2010).
16. *Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve*. 2008. Dostopno prek: www.zrtve-cerkve.org (28. januar 2010).
17. --- 2009. *Ustanovitev preiskovalne komisije za pedofilske zločine katoliških klerikov*. Dostopno prek: <http://razmisli.blog.siol.net/2009/07/25/ustanovitev-preiskovalne-komisije-za-pedofilske-zlocine-katoliskih-klerikov/> (28. januar 2010).
18. Frazee, Charles A. 1972. The Origins of Clerical Celibacy in the Western Church. *Church History* 41 (2): 149–167. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3164156> (5. februar 2010).
19. Gledhill, Ruth. 2010. Father Hans Kung blames Catholic views on sex for clerical child abuse. *Times Online*, 9. marec. Dostopno prek: <http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/faith/article7054181.ece> (11. marec 2010).
20. Golob, Tadej. 2002. Forum: Zadržujte (se) v imenu gospodovem. *Playboy*, december. Dostopno prek: http://www.playboy.si/branje/clanki/forum_zadrzujte_se_v_imenu_gospodovem-15172@1.aspx (2. oktober 2009).
21. Grün, Anselm. 2008. *Celibat za življenje*. Maribor: Slomškova družba.
22. Hoenkamp-Bisschops, Anne M. 1992. Catholic Priests and Their Experience of Celibacy. *Journal of Religion and Health* 31 (4): 327–336. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/27510713> (5. februar 2010).
23. Holmes, Paul A. 1996. Sacramental Psychology: Treating Intimacy Failure in Catholic Priests. *Journal of Religion and Health* 35 (2): 125–140. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/27510999> (5. februar 2010).
24. Jakulin, Vid, ur. 2005. *Kazenski zakonik (KZ-UPB1). Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD-UPB1)*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

25. Jud, Ana. 2001. Cerkev s pridevnikom. *Mladina*, 13. avgust. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/tednik/200132/clanek/geza1/> (10. februar 2010).
26. Jüttner, Julija. 2010. Missbrauch in der Kirche. "Priester müssen lernen, was Sexualität ist". *Spiegel Online*, 10. februar. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/panorama/0,1518,676720,00.html> (10. 2. 2010)
27. Kane, June. 2007. *Preprečevanje spolne zlorabe in izkoriščanja otrok*. Bruselj: Evropska komisija. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/01_daphne_booklet_1_sl.pdf (24. januar 2010).
28. Košiček, Marijan in Tea Košiček. 1982. *Spolnost skozi stoletja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
29. Košiček, Marijan. 1986. *Spolnost*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
30. Kramžar, Barbara. 2009. V Avstriji vsak tretji duhovnik s prijateljico. *Delo*, 4. april. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/78604> (9. januar 2010).
31. Luc, Katja. 2007. Policisti prijeli in zaslišali župnika Antona Kmeta iz Brezna in Remšmika. *Požareport*, 27. maj. Dostopno prek: http://www.pozareport.si/?Id=crna_kronika&View=novica&novicaID=1925 (10. november 2009).
32. Matković, Dijana. 2009. Celibat: popoln scenarij za ubijanje duha z udarci, bičanjem, žalitvami, mučenjem. *Dnevnik*, 8. avgust. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/objektiv/1042289571 (5. februar 2010).
33. MMC RTVSLO. 2005. *Svet – zgodbe*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/zgodbe/svet/papez-benedikt-xvi/94> (10. februar 2010).
34. --- 2009. *Duhovni utrip: 6.3.2009*. Dostopno prek: http://www.rtv slo.si/odprtikop/duhovni_utrip/6-3-2009/ (20. junij 2009).
35. Modic, Max. 2006a. Vatikanska kultura sprenevedanja. *Mladina*, 26. januar. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200604/clanek/nar--rkc-max_modic/ (20. junij 2007).
36. --- 2006b. Spolni zločini in Vatikan. *Mladina*, 10. oktober. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200641/clanek/slo-tema--max_modic/ (11. januar 2010).
37. New Advent. 2008. *The Catholic Encyclopedia. Celibacy of the Clergy*. Dostopno prek: <http://www.newadvent.org/cathen/03481a.htm> (15. december 2008).
38. Parrinder, Geoffrey. 1996. *Sexual Morality in The World`s Religions*. Oxford: Oneworld Publications.

39. Plante, Thomas. 2002. Pogled na kleriške spolne zlorabe. *The San Jose Mercury News*, 24. marec. Dostopno prek: <http://www.psychwww.com/psyrelig/plante.html> (27. oktober 2009).
40. Ranke-Heinemann, Uta. 1992. *Katoliška cerkev in spolnost*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
41. --- 2000. *Ne in amen. Napotilo za verski dvom*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
42. Reilly, Thomas F. 2003. *The Sexual Abuse of Children of the Roman Catholic Archdiocese of Boston. A Report by Attorney General*. Boston: Office of the Attorney General. Dostopno prek: http://www.foxnews.com/projects/pdf/072303_mass_ag_church.pdf (25. januar 2010).
43. Saje, Andrej. 2007. Vprašanja o odnosu katoliške Cerkve do celibata. *Tiskovni urad Slovenske škofovske konference*, 11. april. Dostopno prek: <http://aktualno.rkc.si/?id=7694> (6. avgust 2007).
44. Sanda, Kathleen M. 2003. Clergy Sexual Abuse: Where Are the Women? *Journal of Feminist Studies in Religion* 19 (2): 79-83. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/25002477> (5. februar 2010).
45. Schwikart, Georg. 2001. *Sexualität in den Weltreligionen*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.
46. Sipe, A.W. Richard. 1995. *Sex, Priests, and Power. Anatomy of Crisis*. London: Wellington House.
47. Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
48. Sperry, Len. 2008. *Spolnost, duhovništvo in Cerkev*. Celje: Mohorjeva družba.
49. *Spiegel Online*. 2010. Katholische Kirche in Deutschland. Bistümer melden Dutzende Verdachtsfälle auf Kindesmissbrauch, (6. februar). Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/panorama/justiz/0,1518,676278,00.html> (10. 2. 2010)
50. *Sveto pismo stare in nove zaveze. Slovenski standardni prevod*. 2003. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.
51. Štefanič, Bogomir ml. 2006. Takoj obvestiti škofa! *Družina*, 24. september. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/all/6AB3836FEA329903C12571F000362968?OpenDocument> (17. november 2009).
52. Terry, Karen. 2004. *The Nature and Scope of the Problem of Sexual Abuse of Minors by Priests and Deacons*. Washington DC: USCCB. Dostopno prek: http://www.bishop-accountability.org/reports/2004_02_27_JohnJay/index.html (26. januar 2010).

53. *The Boston Globe*. 2002. Church allowed abuse by priest for years, (6. januar). Dostopno prek: http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories/010602_geoghan.htm (28. februar 2010).
54. --- 2003. The Geoghan Case, (25. oktober). Dostopno prek: <http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/geoghan/> (26. januar 2010).
55. *The Commission To Inquire Into Child Abuse*. 2009. Dostopno prek: <http://www.childabusecommission.ie/about/index.html> (30. september 2009)
56. --- 2009. *Executive Summary*. Dostopno prek: <http://www.childabusecommission.com/rpt/ExecSummary.php> (20. oktober 2009).
57. *The Vatican Press*. 1962. Instruction on the Manner of Proceeding in Cases of Solicitation. (16. marec). Dostopno prek: <http://image.guardian.co.uk/sys-files/Observer/documents/2003/08/16/Criminales.pdf> (5. februar 2010).
58. Tiskovni urad Slovenske škofovske konference. 2009. *Spolne zlorabe v Cerkvi – odgovori za raziskovalno nalogo*, (20. oktober). Dostopno prek: <http://aktualno.rkc.si/?id=9969&fmod=13> (22. oktober 2009).
59. Witte, John Ml. 1986. The Reformation of Marriage Law in Martin Luther's Germany: Its Significance Then and Now. *Journal of Law and Religion* 4 (2) :293–351. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/1051003> (5. februar 2010).
60. *Zakonik cerkvenega prava. Codex iuris canonici. Razglašen z oblastjo papeža Janeza Pavla II*. 2006. Ljubljana: Družina, d. o. o.
61. *Žurnal24*. 2009. Župnik Žnidarič končno za zapahi, (6. november). Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/novice/zupnik-znidaric-koncno-za-zapahi-148175> (10. november 2009).
62. --- 2010. Pedofilija bo Cerkev bolela, (28. januar). Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/crna-kronika/odskodnina-jost-cerkev-pedofilija-158063> (28. januar 2010).
63. *24ur.com*. 2009. Vatikan: Duhovniki niso pedofili, ampak efebofili, (29. september). Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/vatikan-duhovniki-niso-pedofili-ampak-efebofili.html#send> (29. september 2009)